

Mikä on osa sinua?

Kävijöiden osallisuus ja identiteetti henkilökohtaista
kulttuuriperintöä käsittelevässä valokuvanäyttelyssä

Heini Järvenpää

Pro gradu -tutkielma

Kulttuuriperinnön tutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Elokuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TIIVISTELMÄ

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/Humanistinen tiedekunta

JÄRVENPÄÄ, HEINI: Mikä on osa sinua? Kävijöiden osallisuus ja identiteetti henkilökohtaista kulttuuriperintöä käsittelevässä valokuvanäyttelyssä.

Pro gradu -tutkielma, 60 s.
Kulttuuriperinnön tutkimus
Elokuu 2019

Tämä tutkimus käsittelee Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman opiskelijoiden toteuttamaa Osa Minua -näyttelyä, joka toteutettiin yhteistyössä Porin kaupungin kanssa. Näyttelyn keskiössä oli kymmenen eri naisen kertomus omasta huivin käytöstään. Osa näyttelyyn osallistuneista naisista oli turvapaikanhakijoita ja osa suomalaisia. Näyttelyssä oli esillä yksilokuva jokaisesta naisesta sekä hänen oma mietteensä huivin käytöstä.

Tässä tutkimuksessa näyttelyä tarkastellaan etenkin osallistavuuden näkökulmasta. Tutkimus tuo esiin kävijöiden identiteetin ja osallisuuden merkitystä näyttelyssä. Osallistavuutta lisäävänä tekijänä näyttelyssä oli post it -seinä, johon näyttelyn kävijä sai vastata kysymykseen: ”Mikä on osa sinua?”. Osallistavuutta, identiteettiä ja osallisuuden merkitystä tarkastellaan seuraavien tutkimuskysymysten kautta: Mitä post it -laput kertovat kävijän kulttuuri-identiteetistä, miten post it -laput ilmentävät näyttelyä ja sen osallistavuutta sekä millaisia osallisuuden piirteitä post it -lapuissa esiintyy.

Tutkimusaineistona toimivat post it -laput, joihin näyttelyn kävijät kirjoittivat itselleen merkityksellisiä asioita. Tutkimuksessa käytetään laadullisen tutkimuksen menetelmää, mutta aineiston analysoinnissa käytetään apuna myös määrällistä tutkimusta. Analysoinnin apuna käytetään erityisesti museopedagogiikan ja osallistavuuden teemoja.

Tutkimustuloksena voidaan päätellä, että ihmiset kokivat tärkeäksi näyttelyyn osallistumisen sekä itselleen merkityksellisten asioiden jakamisen. Kävijöiden identiteetti heijastui post it -lapuista yhteisöllisyyden ja kulttuuri-identiteetin kautta. Post it -lappujen tekemiseen käytettiin luovuutta, eikä niissä esiintynyt toiseuttavaa puhetta. Post it -seinä osallistavana menetelmänä näyttäytyi tärkeänä näyttelyssä. Post it -laput viestivät luovaa, vuorovaikutuksellista ja aktiivista osallistumista.

Asiasanat: museopedagogiikka, osallistava kulttuuri, kulttuuriperintö

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymys	1
1.2 Osa Minua -näyttely	3
1.3 Käsitteet ja aikaisempi tutkimus	7
1.4 Osallistavan näyttelyn menetelmät ja tavoitteet	9
1.5 Aineisto ja metodi	10
2. Mitä post it -laput kertovat meille? – <i>Ystävät, äiti ja lemmikki</i>	12
2.1 Tärkeät asiat	12
2.2 Kävijät yhteisön muodostajina	18
2.3 Yhteenkuuluvuuden tunne	21
3. Yhdessä tekemistä – <i>Tulkaa juttele!</i>	28
3.2 Vuorovaikutus näkyy post it -lapuissa	28
3.1 Post it -seinä keskustelupalstana	36
4. Luovaa tuottamista – <i>Mummojen hurmaushuivi ja pipo minulla</i>	40
4.1 tarinat merkitysten välittäjinä	40
4.2 Piirtäminen ilmaisun muotona	48
4.3 Ketkä halusivat osallistua?	52
5. Lopuksi	54
6. LÄHTEET	57

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymys

Syksyllä 2017 Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma toteutti yhdessä Porin kaupungin kanssa näyttelyprojektin, johon osallistui koulutusohjelmasta minun lisäksi neljä muuta opiskelijaa. Tarkoituksena oli yhteistyön kautta luoda näyttely, joka edistäisi kulttuurien välistä vuorovaikutusta, kaupunkilaisten hyvinvointia ja aluekehitystä. Näyttely tuotettiin yhdessä turvapaikkaa hakevien naisten kanssa, mutta mukana oli myös kantasuomalaisia naisia. Projektin edetessä syntyi ajatus siitä, että näyttelyllä haluttaisiin tavoittaa mahdollisimman monta kaupunkilaista ja että siitä tulisi jollain tavalla osallistava näyttely.

Näyttelyn projektipäällikkönä toimi Porin kaupungin kotouttamistyöntekijä Soniya Raissi, joka on työskennellyt laajasti pakolaistyössä etenkin Saksassa. Yliopiston projektiryhmä koostui viidestä opiskelijasta, joilla kaikilla oli oma vastuualueensa projektin aikana. Itse luen pääaineenani kulttuuriperinnön tutkimusta, kuten myös projektin kolme muuta jäsentä Zagryda Sandholm, Petra Nikula ja Toni Salikka. Mukana oli myös digitaalisen kulttuurin pääaineopiskelija Sofia Malinen. Kaikilla projektin jäsenillä oli erilaisia sivuaineita, kuten museologian ja kulttuurituotannon opintoja, jotka tukivat monipuolista osaamista.

Näyttelyn nimeksi muotoutunut ”Osa Minua” kuvaa kymmenen eri naisen omakohtaisia kokemuksia huivin käytöstä. Näyttelyn tarkoituksena on lisätä tietoa eri kulttuureista huiviin liittyvien kokemusten kautta, ja tällä tavalla lisätä suvaitsevaisuutta ja sen kautta hyvinvointia. Vuonna 2015 tulleen pakolaiskriisin myötä moni on kokenut huivin jopa epäsovivaksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämän vuoksi oli tärkeää tuoda esiin myös suomalaisten naisten kokemuksia huivin käytöstä ja sen historiasta. Huivi-teemaan oli luontevaa päätyä, sillä huivia käytetään monista eri syistä: esimerkiksi uskonnollisista ja kulttuurisista, mutta myös ulkonäöllisistä ja vaikkapa sääolosuhteisiin liittyvistä syistä. Näyttelyn tarkoituksena on kertoa, että joillekin huivi voi olla merkityksellinen asia elämässä, toisille taas jokin muu aineellinen tai aineeton asia voi olla tärkeä. Halusimme näyttää, että voimme löytää toisistamme eroavaisuuksien lisäksi samoja asioita, riippumatta siitä, miltä näytämme tai mistä tulemme.

Näyttely sai lopullisen nimensä vasta muutama kuukausi ennen avajaisia. Projektin alussa syksyllä 2017 ei ollut vielä edes tullut ilmi ideaa kiertävästä näyttelystä Porin alueella. Aivan aluksi tavoitteenamme oli luoda maahanmuuttajanaisia tukeva ja osallistava projekti yliopiston ja kaupungin välillä. Alussa kaupunkiin kaavailtiin tyttöjen taloa, joka olisi suunnattu pelkästään naisille. Tämä hanke kuitenkin kaatui, ja tilalle syntyi ajatus näyttelystä.

Aluksi myös tavoitteet olivat melko laajoja. Selvää oli se, että halusimme lisätä hyvinvointia, ehkäistä rasismia ja eriarvoisuutta sekä etenkin lisätä tietoa eri kulttuureista kaupunkilaisten keskuudessa. Lähtökohtana oli projektijohtaja Soniya Raissin tieto ja kokemus siitä, että Porin kaupunkikuva oli muuttunut vuoden 2015 pakolaiskriisin myötä. Tällä hän viittasi esimerkiksi siihen, että Porissa oli alkanut näkyä enemmän naisia, jotka käyttivät huivia päässään. Raissi halusi tuoda esille, että naiset ovat käyttäneet myös Suomessa huivia päässään vain alle 100 vuotta sitten, eikä sitä tarvitse pelätä.

Tähän myös me muut projektin jäsenet yhdyimme. Ideana oli päästä kertomaan, että huivia käyttävät naiset eivät ole sen erilaisempia kuin me muutkaan. Näyttelyyn päätettiin valita kymmenen naista, joille huivi oli merkityksellinen asia tavalla tai toisella. Siihen valittiin sekä turvapaikanhakijoita että suomalaisia naisia. Tällä halusimme lisätä yhdenvertaisuutta ja esittää, että kysymys on loppujen lopuksi vain yhdestä vaatekappaleesta, jolle asetetaan erilaisia merkityksiä.

Osallisuus ja osallistavat menetelmät näyttävät olevan nykypäivän trendi monella saralla. Ne esiintyvät kasvatuksessa ja koulutuksessa, mutta myös museopedagogiikassa ne näkyvät yhä enemmän. Museopedagogiikassa osallisuus pohjautuu kasvatustieteen teorioihin.¹ Kulttuuripolitiikassa taas puhutaan usein osallistavuudesta, missä keskiössä on ihmisten mahdollisuus edistää omaa hyvinvointiaan kulttuurin avuin. Osallistumalla kulttuuritoimintaan ihminen voi esimerkiksi käsitellä ongelmia ja näin parantaa elämänolosuhteitaan.² Näiden asioiden vuoksi myös Osa Minua -näyttelyyn haluttiin lisätä jotain, mihin kävijä pystyisi konkreettisesti osallistumaan. Näyttelyn yhteyteen pystytettiin seinä, johon jokainen sai vastata kysymykseen ”Mikä on osa sinua?”.

¹ Heinonen & Lahti 2001, 179.

² Siivonen 2009, 74; Karisto 1996.

Tutkimuksessani tarkastelen aineiston eli post it -lappujen sekä kirjallisuuden valossa identiteettiä ja post it -seinää osallistavana menetelmänä kysyen:

Mitä post it -laput kertovat kävijän kulttuuri-identiteetistä? Miten post it -laput ilmentävät näyttelyä ja sen osallistavuutta? Millaisia osallisuuden piirteitä post it -lapuissa esiintyy?

Identiteetin ja osallistavuuden elementtejä tarkastelen alakysymyksien avulla: Millaisia aineellisia ja aineettomia merkityksiä post it -lapuissa esiintyy? Miksi tietyt asiat nähdään tärkeinä? Miten näyttelypaikat näkyvät post it -lappujen sisällössä?

1.2 Osa Minua -näyttely

Osa Minua -näyttelyyn valittiin 10 naista haastateltaviksi projektijohtaja Soniya Raissin avustuksella. Hänellä oli työnsä puolesta yhteydet Porin Liinaharjan vastaanottokeskukseen, josta mukaan lähti kuusi turvapaikanhakijaa. Neljä muuta naista valittiin myös pääosin Raissin kontaktien kautta, lukuun ottamatta yhtä haastateltavaa, joka lähti mukaan meidän opiskelijoiden toimesta. Näyttely oli esillä keväällä 2019 Kauppakeskus Puuvillassa, Porin promenadikeskuksessa ja Porin kaupunginkirjastossa. Myöhemmin se tilattiin myös Porin kaupungintalolle sekä Rauman Kulttuuritalo Poselliin.

Näyttelyn teemana oli alusta alkaen yksinkertaisuus ja minimalistisuus. Tämä tuli esille niin näyttelyn visuaalisuudessa kuin itse sisällössä: alle vuoden pituiseen projektiin ei kannattanut lähteä haukkaamaan liian suurta palaa. Näyttely koostui kymmenen eri naisen kuvasta ja sen alapuolella olevasta tekstistä, kahdesta yleistekstistä sekä osallistavasta post it -seinästä. Jokaisessa paikassa näyttelyn rakenne oli hieman erinäköinen, riippuen näyttelytilasta.

Haastattelut ja kuvaukset naisista toteutettiin Porissa syksyn 2017 aikana. Painopiste haastatteluissa koski huiivin käyttöä: miten haastateltava käyttää huiivia ja miksi? Haastattelussa mukana olleiden naisten kuvien alla oli muutaman lauseen pituinen mieteheidän omasta huiivinkäytöstään. Naisista kuvat otti digitaalisen kulttuurin opiskelija Sofia Malinen, joka on toiminut harrastelijavalokuvaajana jo jonkin aikaa. Toni Salikka

toimi projektikoordinaattorina ja Zagryda Sandholm vastasi näyttelyn tuotannosta. Minä ja Petra Nikula taas suunnittelimme ja toteutimme haastattelut sekä loimme näyttelyyn tekstit.

Turvapaikanhakijoiden kanssa työskentelevä Soniya Raissi näki tärkeänä etenkin turvapaikkaa hakevien naisten kohdalla, että heille annettaisiin ääni näyttelyssä, sillä nyt siihen oli mahdollisuus. Tämän vuoksi kysyimme huivin käytön lisäksi naisilta esimerkiksi tarkempia tietoja heidän saapumisestaan Suomeen ja sopeutumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Nämä asiat tulivat tosin jo kysymättäkin selville, sillä monella huivin käyttö liittyi lapsuuteen ja kulttuuriin. Myös suomalaisilta naisilta kysyttiin kulttuuriin ja pukeutumiseen liittyviä kysymyksiä. Yksi haastateltava esimerkiksi kertoi, millaisia reaktioita hän on saanut työelämässä persoonalliseen pukeutumiseen liittyen. Haastattelut löytyvät kokonaisuudessaan näyttelyn nettisivuilta³, joten aiheesta enemmän kiinnostunut pääsee tutustumaan niihin tarkemmin.

³ www.osaminua.com

Kuva 1. Näyttely Porin kaupunginkirjastossa. Kuva: Sofia Malinen.

Kuva 2. Näyttely Kauppakeskus Puuvillassa. Kuva: Sofia Malinen.

1.3 Käsitteet ja aikaisempi tutkimus

Tässä tutkimuksessa käyttämäni kirjallisuus keskittyy erityisesti museoita ja kasvatusta käsittelevään tutkimukseen sekä jonkin verran kulttuuripolitiikan saralle. Keskeisiä käsitteitä ovat kulttuurinen identiteetti, yhteisö sekä osallistaminen, osallistuminen ja osallisuus.

Stuart Hallin mukaan identiteetit pitäisi ymmärtää muotoutuvina prosesseina, eikä samoina tosiasioina.⁴ Hall puhuu erityisesti kulttuuristen identiteettien näkökulmasta. Hänen mukaansa identiteetit eivät ole yhtenäisiä, vaan ne muotoutuvat erilaisten käytäntöjen, positioiden ja diskurssien myötä. Identiteetti muotoutuu ajan kuluessa pysyen aina epätäydellisenä.⁵ Identiteetin tarkastelussa keskiössä on se, miten meidät on esitetty.⁶

Hallin mukaan kulttuurinen identiteetti voidaan nähdä kahdella eri tavalla. Ensimmäisen näkökulman mukaan kulttuuri-identiteetti muodostuu saman menneisyyden jakavista yksilöistä, jossa korostuvat yhteisöllisesti jaetut, kulttuuriset arvot.⁷ Toinen näkökulma korostaa kulttuuri-identiteetin muutosta. Kulttuurisilla identiteeteillä on historiansa, mutta ne käyvät läpi muutosta.⁸

Identiteetin käsitteen lisäksi on tärkeää avata myös osallistamisen, osallistumisen ja osallisuuden käsitteet, sillä ne ovat olennainen osa kulttuuripolitiikkaa sekä museopedagogiikkaa. Kansalaisten osallistaminen erilaisiin kulttuuripalveluihin nähdään nykypäivänä yhä tärkeämpänä asiana yhteiskunnassa. Osallistamisella viitataan pyrkimykseen lisätä yksilöiden osallistumista esimerkiksi taide- tai kulttuuritapahtumiin.⁹ Esimerkiksi museot osallistavat kansalaisia kulttuuripalveluiden pariin. Tämän tapainen osallistaminen oli myös Osa Minua -näyttelyn lähtökohtana, kun projektia alettiin suunnitella Porin kaupungin kotouttamistyötä tekevän Soniya Raissin kanssa.

⁴ Hall 1999, 223.

⁵ Hall 1999, 39.

⁶ Hall 1999, 250.

⁷ Hall 1999, 224.

⁸ Hall 1999, 227.

⁹ Virolainen 2015, 100-102.

Tarkasteltaessa osallistamista on huomioitava myös osallistumisen ja osallisuuden käsitteet, jotka tarkoittavat eri asioita. Kulttuuripolitiikan kentällä osallistumisen avulla yksilöllä on mahdollisuus ilmaista itseään ja omaa luovuuttaan. Hänellä on myös oikeus vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Osallisuus taas ymmärretään yhteisöllisyytenä ja kuulumisena johonkin, esimerkiksi yhteisöön. Osallisuus on usein rajatumpaa osallistumista.¹⁰

Museot ovat tärkeitä oppimisen ympäristöjä, jotka tarjoavat yhteisöllisyyttä sekä mahdollisuuksia elämyksiin ja tiedon rakentamiseen.¹¹ Museopedagogiikasta puhutaan silloin, kun museolla on tietoinen kasvatuksellinen tai opetuksellinen tavoite, jolla on olennainen rooli esimerkiksi näyttelyä suunniteltaessa. Museopedagogiikassa on kyse museon ja kävijöiden välisestä vuorovaikutuksesta.¹²

Museopedagogiikassa osallistumista ja osallisuutta tarkastellaan kasvatuksellisten teorioiden valossa, sillä kasvatuksen päämäärät ovat osana museoiden toimintaa.¹³ Osallistumisella tarkoitetaan tilanteisiin osallistumista niin, että joku muu on järjestänyt tapahtuman tai tilanteen. Osallisuuteen taas liittyy syvempi merkitys, sillä tällöin tilanteeseen liittyy oma kokemuksellinen sitoutuminen ja vaikuttaminen omaan osallistumiseen.¹⁴ Kasvatustieteen määritelmät osallistumisesta ja osallisuudesta ovat olennaisessa osassa tässä tutkimuksessa, sillä tulen käsittelemään niiden esiintymistä käsittelyluvuissa.

Tutkimuksessa kulkee aktiivisesti mukana aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön rooli. Analysoidessani kävijöiden identiteettiä ja osallisuuteen liittyviä kysymyksiä tuen post it -lappuihin liittyviä merkityksiä kulttuuriperintöön kytkeytyvän kirjallisuuden kautta.

¹⁰ Virolainen 2015, 101.

¹¹ Kumpulainen & Lipponen & Krokfors 2012, 13.

¹² Heinonen & Lahti 2001, 181.

¹³ Heinonen & Lahti 2001, 179.

¹⁴ Sintonen 2012, 18.

1.4 Osallistavan näyttelyn menetelmät ja tavoitteet

Osa Minua -näyttelyn suunnitteluvaiheessa tavoitteita mietittiin tarkoin. Suunnittelun edetessä päätettiin, että näyttelyn tulisi olla jollain tavalla osallistava kävijöille. Osallistavuuden lähtökohtana oli se, että näyttely olisi esillä paikoissa, jotka ovat saavutettavia. Tämän vuoksi paikoiksi valittiin kauppakeskus, kirjasto ja elokuvateatterin aula. Emme valinneet paikoiksi museoita tai gallerioita, sillä koimme, että näihin paikkoihin menee usein vain tietynlaisia ihmisiä. Halusimme, että näyttelyn pystyisi katsomaan myös sellaiset ihmiset, jotka eivät esimerkiksi käy lainkaan museoissa.

Markkinoinnin kohderyhmämme valikoitui näyttelypaikan mukaan. Kauppakeskus Puuvillassa markkinoinnin kohderyhmämme oli etenkin nuoret, Promenadikeskuksessa kulttuurin harrastajat ja Kaupunginkirjastossa työttömät, eläkeläiset sekä lapsiperheet. Kohderyhmien valinta oli projektin suunnittelua ja markkinointia helpottava tekijä sekä tärkeä tekijä osallistavuudelle. Kohderyhmien luominen selkeytti näyttelyn tavoitteita, sekä pääsanoman viestimistä. Käytetyt markkinointimenetelmät valikoitiin kohderyhmien mukaisesti.

Kohderyhmien rajauksen jälkeen oli luonnollista alkaa miettiä osallistavia menetelmiä kävijöille. Keskiössä oli post it -seinä, johon jokainen sai kirjoittaa itselleen merkityksellisen asian. Näyttelyn ollessa esillä eri paikoissa meillä ei ollut päivittäin aikaa opastuksiin, erilaisiin työpajoihin tai muihin aktiviteetteihin. Halusimme kuitenkin osallistaa kävijöitä. Post it -seinän avulla se onnistui ilman henkilökuntaa. Kävijä sai rauhassa katsoa näyttelyn omaan tahtiinsa, ja lopussa ikään kuin syventää oppimaansa, olla osa näyttelyä ja jättää oman jälkensä siihen.

Post it -seinä sijoittui näyttelyn loppuun. Sen tarkoituksena oli saada kävijä miettimään itselleen tärkeää asiaa, samalla tavalla kuin näyttelyn naiset asettivat huiville erilaisia merkityksiä. Osallistavan menetelmän tavoitteena oli, että mahdollisimman moni pystyisi osallistumaan ja löytämään itselleen tärkeän asian. Post it -seinän koettiin sopivan kaiken ikäisille kävijöille.

Laajensimme samaa ajatusta myös sosiaalisen median kanaviin. Näyttelyllä on omat nettisivut sekä oma Facebook- ja Instagram -tili. Instagram-tiliellä käytettiin ”Osa Minua” aihetunnistetta eli hashtagia #osaminua. Tämän ansiosta kävijä pystyi jakamaan ajatuksensa post it -seinän lisäksi Instagramissa ja miksei myös Facebookissakin.

Sosiaalisella medialla oli tietysti suuri rooli etenkin näyttelyn markkinoinnissa. Kotisivuilta kävijät pääsivät tutustumaan näyttelyn tapahtumien lisäksi näyttelyssä mukana olleiden kymmenen naisen haastatteluihin. Näin kävijä pystyi tutkimaan aihetta myös rauhassa kotona. Tässä kohtaa mietimme erityisesti niitä kävijöitä, jotka eivät välttämättä uskalla tutustua näyttelyyn yksin. Näyttely oli internet-sivuilla käännettynä ruotsiksi, englanniksi, dariksi ja arabiaksi. Näin siitä saatiin entistä saavutettavampi. Tärkeänä seikkana nähtiin, että myös näyttelyssä mukana olleet naiset pystyvät lukemaan omat haastattelunsa myöhemmin uudestaan, ja mahdollisesti levittämään tietoa muille.

Kävijöitä osallistettiin myös erilaisten tapahtumien ja opastusten avulla. Kauppakeskus Puuvillassa pidettiin esimerkiksi opastus yliopistokeskuksen opiskelijoille, muutama yleisöopastus sekä yksi viittomakielinen opastus. Kaupunginkirjastolla järjestimme yhdessä Suomen Punaisen Ristin Porin yksikön kanssa vapaaehtoistoiminnan illan. Sen yhteydessä pääsimme kertomaan näyttelystä. Promenadikeskuksessa opastus toteutettiin osana elokuvailtaa.

Osallistamisesta puhuessa tietysti itse haastattelut olivat osallistava menetelmä: naiset saivat haastatteluissa äänensä kuuluviin. Tämä ei koskenut pelkästään turvapaikanhakijoita, vaan myös suomalaisia mukana olleita naisia.

1.5 Aineisto ja metodi

Tutkimuksen pääaineistona ovat Osa Minua -näyttelyn post it -seinään tulleet laput ja niiden sisältö. Post it -lappuja kertyi yhteensä 586 kappaletta kolmesta eri näyttelypaikasta. Kauppakeskus Puuvillassa post it -lappuja kertyi 424 kappaletta, Porin kaupunginkirjastossa 120 kappaletta ja Porin promenadikeskuksessa 42 kappaletta.

Koko näyttely sen tekemisestä konkreettiseen lopputulokseen kytkeytyy osaksi aineistoa. Tällä tarkoitan sitä, että post it -seinä ei ollut irrallinen näyttelystä, vaan se tulee ottaa huomioon kokonaisuudessaan eli osana näyttelyä. Kiinnitän huomiota myös projektin aikana muihin toteutettuihin osallistaviin menetelmiin sekä näyttelypaikkoihin ja niiden mahdolliseen vaikutukseen post it -lappujen sisältöön.

Tutkimukseni lukeutuu laadullisen tutkimuksen alueelle. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti.¹⁵ Laadullinen tutkimus on luonteeltaan moniulotteista, jossa aineistoa voidaan tarkastella monien näkökulmien kautta.¹⁶ Tutkin post it -lappuja sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysille on ominaista se, että siihen voidaan soveltaa melko vapaasti erilaisia teoreettisia lähtökohtia.¹⁷ Tavoitteena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä tiivis kuvaus.¹⁸

Olen jaotellut aineiston eli post it -laput kuuteen eri kategoriaan tekstien ja kuvien yhtäläisyyksien perusteella. Nämä kategoriat ovat *läheiset, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet, paikat, elämäkatsomus, sosiaalisen median käyttäjänimet sekä kuvaukset itsestä*. Tutkimuksessani nostan esille nämä post it -lapuista muodostuneet teemat ja teemojen sisällä esiintyvät ilmiöt eli post it -lappujen sisällön.

Tutkimukseni on laadullista tutkimusta, mutta käytän apunani myös määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen keinoja. Määrälliselle tutkimukselle on ominaista erilaiset laskennalliset ja tilastolliset analyysimenetelmät.¹⁹ Havainnollistaakseni post it -lapuissa esiintyviä ilmiöitä esitän myös prosentuaalisia lukuja kategorioista ja niiden sisällöstä. Post it -lappuja kertyi 586 kappaletta, mutta niistä muodostuneiden ilmiöiden lukumäärä on suurempi, sillä osa post it -lapuista sisälsi enemmän kuin yhden sanan tai kuvan. Suuren aineiston vuoksi tarkasteleminen myös määrällisesti on järkevää.

¹⁵ Alasuutari 1999, 209.

¹⁶ Alasuutari 1999, 84.

¹⁷ Tuomi & Sarajärvi 103, 2018.

¹⁸ Tuomi & Sarajärvi 117, 2018.

¹⁹ Alasuutari 1999, 173.

2. Mitä post it -laput kertovat meille? – *Ystävät, äiti ja lemmikki*

2.1 Tärkeät asiat

Museokävijät luovat oman merkityksensä näyttelystä omista lähtökohdistaan käsin ja jokainen tulkitsee näyttelyä omalla tavallaan.²⁰ Kävijöiden erilaiset tulkinnat sekä kulttuurinen identiteetti heijastuvat post it -lapuista. Oppimisympäristönä toimivan post it -seinän avulla ihmiset pohtivat itselleen merkityksellisiä asioita. Asenteet, mielipiteet sekä tiedot ja taidot kehittyvät erilaisissa toimintaympäristöissä ja esimerkiksi oppimista tapahtuu harrastusten parissa sekä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Oppimisen paikkana ei ole vain koulu, vaan yhä enemmän korostetaan esimerkiksi kirjastoja, tiedekeskuksia ja museoita oppimisympäristöinä.²¹ Oppimiseen taas vaikuttavat kävijän motivaatiotekijät, joiden perusteella hän on päättänyt tulla museoon. Tällaisia ovat esimerkiksi arvot, mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet.²²

Osallistaminen näyttelyissä nähdään tärkeänä, jotta kävijät saavat äänensä kuuluviin.²³ Näyttely toimii viestinä, jota kävijät tulkitsevat. Sillä halutaan viestiä tiettyä sanomaa ja sanomiin taas liittyvät erilaiset merkitykset. Merkitykset syntyvät, kun näyttelyn tekstien tuottaja (esimerkiksi museo) ja kävijä kohtaavat näyttelyssä.²⁴ Post it -seinän kautta syntyneet teemat kuvastavat kävijöiden luomia merkityksiä näyttelyn kautta.

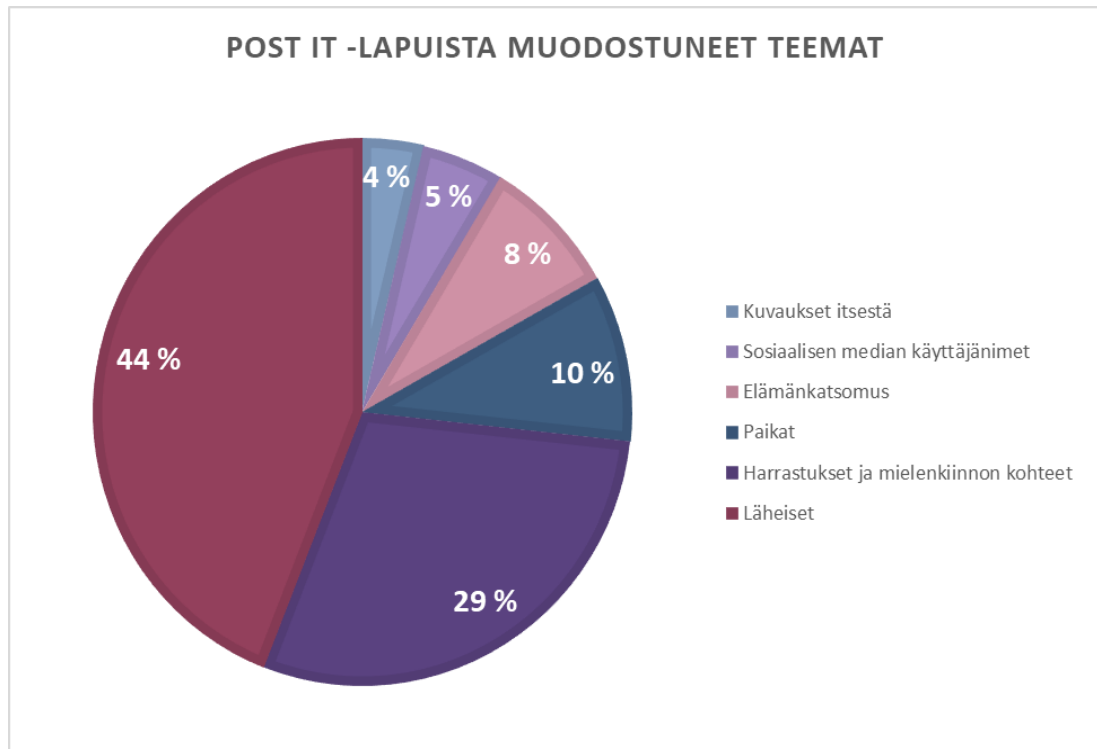
²⁰ Hällström 2011, 34-35.

²¹ Kumpulainen ym. 2010, 10.

²² Falk & Dierking 2000, 87.

²³ Kaitavuori 2007, 292.

²⁴ Hällström 2011, 8-9.

Kuvio 1. Post it -laput jaoteltuna kuuteen eri teemaan: Kuvaukset itsestä, sosiaalisen median käyttäjänimet, elämäkatsomus, paikat, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet sekä läheiset.

Post it -seinälle nousi esille monenlaisia asioita, ja kuvio 1 osoittaa, miten tärkeimpinä asioina nähtiin läheiset ihmiset ja harrastukset. Näiden teemojen lisäksi paikat, elämäkatsomus, sosiaalinen media sekä kuvaukset itsestä, kuten omasta luonteesta korostuivat post it -lapuissa.

Kaikissa näyttelypaikoissa post it -lapuissa korostui eniten läheisten ihmisten ja harrastusten merkitys. Lisäksi paikat, kuten oma koti ja asuinalue nähtiin merkityksellisinä. Läheisten ihmisten kohdalla kävijät korostivat erityisesti perheen ja sukulaisten merkitystä. Esimerkiksi ystävien merkitys oli näkyvässä, mutta sitäkin enemmän perheen ja sukulaisten rooli. Osa ihmisistä kirjoitti post it -lappuihin asioita maailmankatsomuksestaan, esimerkiksi uskonnosta, muistoista ja elämästä yleensä. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi muistot omasta menneisyydestä ja elämän tärkeyden korostaminen. Määrällisesti ihmiset kokivat kuitenkin itselleen tärkeimpien asioiden olevan tavanomaisia ja perinteisiä: tämä näkyy esimerkiksi harrastusten ja mielenkiinnon kohteiden korostuksena. On myös todennäköistä, että post it -seinä osallisti kävijöitä kirjoittamaan sellaisia asioita, joita muuten ei välttämättä tule sanotuksi. Perinteitä ja

kulttuuria jaetaan yhdessä ihmisten kesken ja ne konkretisoituvat esimerkiksi erilaisiksi tavoiksi, sanoiksi ja toimiksi, mutta arkisessa kontekstissa perinne on usein huomaamatonta ja itsestään selvää.²⁵

Kävijät muodostavat näyttelystä itse omanlaisia merkityksiä. He eivät ole kuitenkaan ainoita merkitysten asettajia, vaan myös näyttelyn tekijät nostavat näyttelyyn tietoisesti tulkintoja, jotka haluavat esittää kävijöille. Näyttelyissä nousee esille seikat, joita tekijät pitävät tärkeinä ja merkityksellisinä. Tämän viitekehyksen valossa kävijä taas muodostaa omat merkityksensä.²⁶

Läheisten ihmisten merkitys korostui kaikissa näyttelypaikoissa, mutta etenkin Kauppakeskus Puuvillassa ja Kaupunginkirjastossa perheen merkitys nähtiin erityisen tärkeänä. Puuvillassa yli puolet kävijöistä oli kertonut itselleen tärkeäksi asiaksi perheen tai sukulaiset, ja Kaupunginkirjastossa luku oli melkein sama, 47 % kävijöistä. Kaupunginkirjastossa moni korosti myös lapsien ja lapsenlapsien tärkeyttä, mikä kertoo myös näyttelyn osallistavuudesta. Lapsien ja lastenlasten nimien esiintyminen post it -lapuissa voi kertoa esimerkiksi siitä, että näyttely on osallistanut myös aikuisia ja vanhempia ihmisiä. Etenkin kirjoitustyylistä pystyy tekemään tulkintoja siitä, onko post it -lapun tekijä ollut lapsi vai aikuinen. Tämän tapaiset huomiot ovat tutkimuksen ja projektin kannalta hedelmällisiä, sillä ne kertovat siitä, että näyttely on osallistanut kaiken ikäisiä ihmisiä. Se oli myöskin yksi projektin tavoitteista.

Yksi keskeisimmistä lappujen teemoista olivat erilaiset harrastukset ja muut mielenkiinnon kohteet. Esimerkiksi urheilu-, musiikki-, ruoka-, peli- ja käsityöharrastukset olivat kävijöille tärkeitä asioita. Vaikka nopeasti ymmärtäen asiat voivat tuntua tavanomaisilta, näitä asioita ei tule pitää yhtään vähäpätöisempinä. Tavanomaiset asiat voivat merkitä ihmiselle paljon enemmän kuin pelkkää arkisuutta. Esimerkiksi harrastukseen liittyy usein muutakin kuin itse tekeminen, kuten yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen kokemus. Tämä tulee ilmi esimerkiksi oppimistilanteissa. Sosiokulttuurisen teorian mukaan oppiminen on kokonaisvaltainen prosessi, jossa osallistumisen kautta ihminen oppii toimimaan yhteisössä. Tällöin korostetaan vuorovaikutusta ympäristön, yhteisön ja yksilön välillä.²⁷ Toisaalta myös

²⁵ Siivonen 2013, 322-323.

²⁶ Hällström 2011, 34.

²⁷ Lave & Wenger 1991, 29.

tutkimuksien valossa vapaa-aika ja perinteiset arvot näyttäytyvät yhä suomalaisille tärkeinä asioina.²⁸

Post it -laput kertovat myös kulttuuriperinnön monitasoisuudesta, sillä yksinkertaisten asioiden takana voi olla laajempi merkitys. Kulttuuriperintö voidaan jaotella sekä yhteiskunnallisesti merkittävän että arkisemman kulttuuriperinnön kategorioihin. Post it -lappujen sisällössä ihmiset ovat kertoneet itselleen merkityksellisestä, henkilökohtaisesta kulttuuriperinnöstä, joka luokitellaan arkisemmaksi ja yksityisemmäksi perinnöksi kuin esimerkiksi maailmanperintökohteet.²⁹

Kuva 5. Post it -lappuja kaupunginkirjastossa. Ystävien ja läheisten merkitys korostui kaikissa näyttelypaikoissa, ja lappuihin piirrettiin paljon hymiöitä ja sydämiä.

²⁸ Liikkanen 2009, 18.

²⁹ Tuomi-Nikula & Haanpää & Kivilaakso 2013, 15-16.

Harrastuksiin ja erilaisiin yhteisöön viittaavat post it -laput heijastavat kävijöiden kulttuuri-identiteettiä. Kulttuurilla voidaan viitata yleisiin arvojärjestelmiin tai esimerkiksi alakulttuuriin, jota yhdistää tietynlainen tyyli elää. Ihmiset kuuluvat väistämättä ryhmiin, esimerkiksi sukupuoli, etnisyys, kieliryhmä, ammatti, ulkonäkö tai asuinalue voi määrittää tiettyyn ryhmään kuulumisen. Ihmiset valitsevat ryhmiin kuulumisen usein myös omasta tahdostaan, esimerkiksi harrastusryhmiin liittymisen. Jäsenyydet vaikuttavat identiteettiin ja sen kehitykseen, määrittäen ihmisen kulttuurista identiteettiä.³⁰

Kuva 6. Uskonnon rooli korostui post it -lapuissa kaikissa näyttelypaikoissa.

Identiteetin määrittelyyn on useita erilaisia näkökulmia ja ihmisellä on mahdollisuus rakentaa omaa identiteettiä lukuisilla tavoilla.³¹ Varmasti myös jokaisen näyttelykävijän

³⁰ Benjamin 2014, 68-69.

³¹ Benjamin 2014, 60.

tunne omasta identiteetistä on erilainen. Etenkin kun puhutaan kulttuuri-identiteetistä, keskiössä on ihmisten jakama kokonaisuus. Post it -seinässä heijastui vahvasti perinteiset arvot, jotka kävijät näkivät selvästi tärkeinä asioina elämässään. Kulttuurinen identiteetti heijastuu myös post it -lappujen sisällöissä erityisesti yhteisöjen kautta. Esimerkiksi urheilu- ja käsityöharrastukset, perhe- ja kaveryhteisöt sekä seurakunta ja uskonto nähtiin tärkeinä asioina. Identiteettiin liittyikin kulttuurintutkija A. K. Appiahin mukaan samaistuminen, lojaalius ja yhteenkuuluvuus.³² Toisaalta kulttuuri-identiteetin liittämistä tiettyyn ryhmään ei tule korostaa liikaa. Perinteisiin teemoihin, kuten uskontoon tai seksuaalisuuteen sidotut identiteetit ovat vahvassa muutoksessa globalisaation myötä.³³ Identiteetit ovat tulleet yhä häilyvämmiksi, sillä globalisaatio on tuonut muutoksia kulttuuri-identiteettiin.³⁴

Post it -lapuista muotoutuneet tekstit voivat myös merkitä täysin erilaisia asioita eri ihmisille. Kävijän luoma merkitys näyttelystä syntyy lukijan ja näyttelyn vuorovaikutuksesta. Lukijan arvojen ja asenteiden lisäksi tulkintaan vaikuttavat oma havainnointi, oppimiskokemukset ja persoonallisuus. Näillä asioilla on vaikutusta siihen, millaisia merkityksiä kävijä liittää teksteihin. Havaitseminen ja tulkinta ovat erilaisia eri ihmisillä.³⁵

³² Benjamin 2014, 60-61.

³³ Bauman 2004.

³⁴ Hall 1999, 67-68.

³⁵ Hällström 2011, 14.

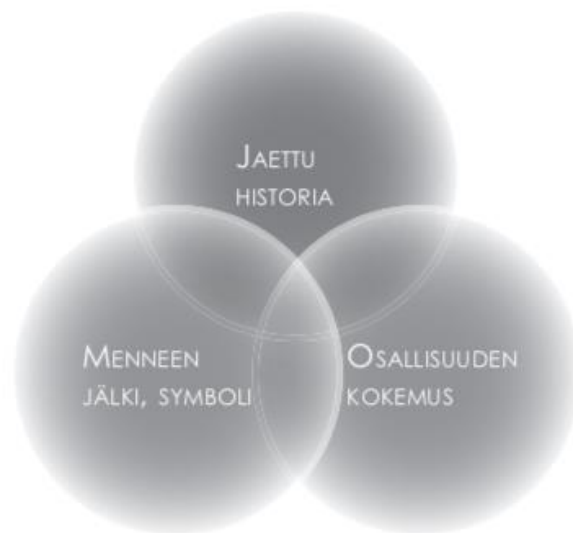
Kuva 7. Post it -lappuja Puuvillassa, Kaupunginkirjastossa ja Promenadikeskuksessa. Harrastusten ja omien mielenkiinnon kohteiden tärkeydestä kirjoitettiin jokaisessa näyttelypaikassa.

2.2 Kävijät yhteisön muodostajina

Museoviestinnässä korostetaan nykypäivänä yhä enemmän yhteisöllisyyden näkökulmaa, jonka mukaan merkityksiä luodaan yhdessä muiden kanssa vuorovaikutuksessa. Viestintätapahtumassa keskeisintä on osallistuvien identiteetin rakentaminen, sen vahvistaminen ja muokkaaminen. Museologian professori Janne Vilkunan mukaan museoiden avulla yksilöt ja yhteisöt pystyvät yhdistämään menneisyyden ja nykyisyyden järkevällä tavalla. Tällöin voidaan löytää vastauksia kysymyksiin omasta identiteetistä pohtien, keitä olemme, ja keitä meitä ennen eläneet

ihmiset ovat olleet.³⁶ Seuraavaksi tulen esittämään, miten yksilöt ja yhteisöt toimivat näyttelyssä osallisina toimijoina ja miten he muodostavat yhteisön yhdessä.

Kulttuuriperinnön professori Anna Sivula on tutkinut kulttuuriperintöyhteisöjen rakennetta, mikä kuvastaa myös näyttelyn kävijöiden roolia yhteisönä. Sivulan mukaan kulttuuriperintöä rakentaessa yhteisö tekee identiteettityötä kolmella identiteettityökalulla. Kulttuuriperintö koostuu osallisuuskokemuksista, jaetusta historiasta sekä menneisyyden aineellisista ja aineettomista jäljistä, jotka ihminen kokee omakseen. Jaettu historia on menneisyyden tulkintaa, jonka yhteisö esittelee omana historianaan. Menneen jäljet taas ovat yhteisön todisteita jaetusta historiasta. Osallisuuskokemus tarkoittaa yhteisön jäsenten osallisuutta esimerkiksi aineellisiin tai aineettomiin jälkiin tai yhteisön jaettuun historiaan. Jaettu historia yhdistää kulttuuriperintöyhteisön jäsenet ja sijoittaa yhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden muodostamalle jatkumolle.³⁷ Sivulan teoria avaa post it -seinän luontiin liittyviä seikkoja, jossa kävijät toimivat omien merkitysten välittäjinä.

Kuvio 2. Kulttuuriperinnön rakentuminen Sivulan (2015) mukaan.

³⁶ Hällström 2011, 8-9.

³⁷ Sivula 2015, 64-66.

Post it -seinän luontiin osallistuneet ihmiset voidaan ymmärtää yhteisöksi, joilla on sama jaettu historia, post it -seinä. Luodessaan lapulle tekstiä tai kuvia yhdessä muiden ihmisten kanssa tai tutustumalla muiden kirjoituksiin kävijät saavat osallisuuden kokemuksen. Post it -lappu taas edustaa kävijälle menneisyyden jälkeä, jonka sisällön hän kokee omakseen. Sivulan mukaan kulttuuriperintöyhteisön jäsenet ovat osallisia jaetusta historiasta ja menneisyyden jäljistä.³⁸

Post it -seinä siis muodostaa eräällä tavalla yhteisön, mihin jäsenet ovat voineet jakaa heille tärkeitä asioita. Tätä yhteisöä ei kuitenkaan voida luokitella kulttuuriperintöyhteisöksi, sillä yhteisön jäsenet eivät välttämättä omaa yhteistä, samaa menneisyyttä, jota he olisivat yhdessä esimerkiksi työstäneet ja suojelleet. Tärkeänä osana on kuitenkin kävijän identiteetti näyttelyssä. Viestintää tutkineen James Careyn mukaan näyttelyviestinnässä jaetaan arvoja, osallistutaan ja yhdistetään ajatuksia. Tarkoituksena on saada aikaan muutos osallistujien arvoissa tai asenteissa.³⁹ Post it -seinään tulleiden tekstien ja kuvien perusteella ei voi todeta varmaksi, onko muutosta asenteisiin tullut, mutta huomion arvoista on se, että se on ainakin osallistanut kävijöitä jakamaan omia arvoja ja tärkeitä asioita. Tämä oli myös yksi näyttelyn tavoitteista.

Post it -lappuja luoneet kävijät asettivat itselleen merkitykselliseksi asioita, jotka viestivät yhteisöistä, ja post it -seinä myös itsessään muodosti yhteisön kävijöiden välille. Erilaiset harrastukset ja mielenkiinnon kohteet, kuten käsityö- tai urheiluharrastukset, voivat pitää sisällään esimerkiksi kulttuuriperintöyhteisön. Menneen jäljet, symbolit, eli post it -laput voivat esittää itse kulttuuriperintöyhteisöjä tai ainakin muita itselleen merkityksellisiä asioita.

Post it -lapun kautta ei luonnollisesti pysty täysin tulkitsemaan sitä, viitataan esimerkiksi urheiluharrastuksella sen pelaamiseen itse vai esimerkiksi seuraamiseen mediasta. Molemmissa tapauksissa henkilö voi kuitenkin tuntea osallisuutta siihen, kuten myös luodessaan post it -seinälle omaa tärkeää asiaa. Tämä kertoo post it -lappujen monista merkityksistä ja siitä, miten ihmisille eri asiat merkitsevät eri tavalla. Ihmiset

³⁸ Sivula 2015, 64-67.

³⁹ Hällström 2011, 38.

luovat erilaisia merkityksiä asioista ja koska myös osallisuudella on erilaisia ulottuvuuksia, ne tuottavat erilaisia merkityksiä.⁴⁰

2.3 Yhteenkuuluvuuden tunne

Post it -seinän muodostanut yhteisö eroaa perinteisen yhteisön käsitteestä, sillä kaikki kävijöistä eivät tunteneet toisiaan, lukuun ottamatta yhteisiä opastuksia. Post it -seinän muodostaneet yhteisön jäsenet olivat pääosin tietämättömiä siitä, kuka yhteisöön oikeastaan edes kuuluu. Kävijät pystyivät kuitenkin tutustumaan muiden mietteisiin post it -seinän avulla.

Post it -lappuja tarkastelemalla on mahdollista tehdä päätelmiä siitä, oliko muilla kävijöillä esimerkiksi samanlaisia mielenkiinnon kohteita. Koko näyttelyn tarkoituksena olikin, että ihmiset tutustuisivat muiden ajatuksiin ja pohtisivat, voisivatko löytää samankaltaisia asioita itsestään ja muista. Tätä seikkaa haluttiin tavoitella erityisesti post it -seinän avulla. Yleensä näyttelyihin omasta tahdostaan tulevat kävijät ovat valmiita oppimaan uutta.⁴¹

Yhteisö on käsitteenä moniulotteinen ja sillä voi olla erilaisia merkityksiä. Yleisesti sillä tarkoitetaan ryhmämuodostelmia, jotka voivat vaihdella muutamasta ihmisestä kokonaiseen ihmiskuntaan. Yhteisyys voi perustua esimerkiksi yhteisiin uskomuksiin ja mieltymyksiin, harrastuksiin, arvoihin tai vaikkapa sukulaisuuteen. Yhteisön perusteena voi olla myös alueellisuus tai vuorovaikutus.⁴² Post it -lapuissa yhteisyys perustuikin hyvin paljon samanlaisiin mielenkiinnonkohteisiin. Museoissa myös oppiminen tapahtuu usein sosiaalisissa ryhmätilanteissa ja monet viihtyvät näyttelyissä muiden ihmisten kanssa. Toisaalta oppiminen on myös tehokkaampaa sosiaalisissa tilanteissa.⁴³

⁴⁰ Sintonen 2012, 23.

⁴¹ Falk & Dierking 2000, 87.

⁴² Lehtonen 1990, 14-15.

⁴³ Falk & Dierking 2000, 92.

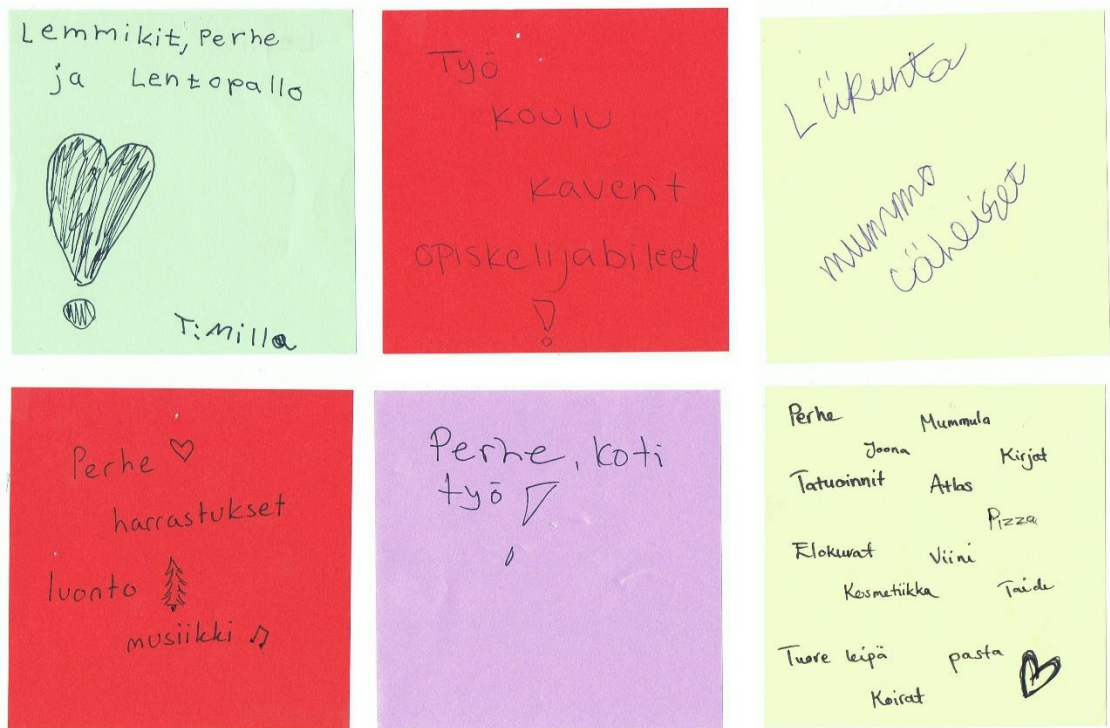
Yhteisömääritelmään liittyvä yhteenkuuluvuuden tunne on todettu sosiologisessa tutkimuksessa 1950-luvulla. Empiirisessä tutkimuksessa yhteisö käsitetään sosiaalisena vuorovaikutuksena, alueellisesti rajattuna yksikkönä sekä yhteenkuuluvuuden tunteena ja symbolisena yhteisyytenä. Heikki Lehtonen on kuvaillut yhteisökäsitteen ulottuvuuksia oheisessa taulukossa.⁴⁴

Kuvio 3. Empiirisen yhteisökäsitteen ulottuvuudet Lehtosen mukaan.⁴⁵

⁴⁴ Lehtonen 1990, 17-18.

⁴⁵ Lehtonen 1990, 18.

Kuva 8. Post it -lappuja Kaupunginkirjastosta, Puuvillasta ja Promenadikeskuksesta. Yhteisöjen ulottuvuudet näkyvät lapuissa, mutta yhteyttä sanojen välillä ei voi tulkita varmaksi.

Lehtosen teoria yhteisöistä esittää seitsemän määrittelykenttää, joista kolme pääkenttää ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkö, yhteenkuuluvuuden ja symbolisen yhteenkuuluvuuden yksikkö sekä alueellinen yksikkö. Yhteisön toiminta kiinnittyy usein tiettyyn alueeseen eräänlaisena toimintana ja tulee esille identiteettiä vahvistavana vuorovaikutuksena. Yhteisöjen tarkemmassa määrittelyssä tulisi olla täsmällisempää tietoa siitä, millaisesta vuorovaikutuksesta, alueesta tai yhteenkuuluvuuden tunteesta on kyse.⁴⁶

Post it -lapuissa esiintyi monia yhteisökonseptin ulottuvuuksia ja toisaalta se myös vahvistaa näkökulmaa siitä, että kävijät myös itsessään loivat yhteisön post it -seinän avulla. Esimerkiksi alue sekä yhteenkuuluvuuden ja symbolisen yhteisyyden yksikkö muodostavat tilan, jossa yhteenkuuluvuutta koetaan muiden kanssa. Kävijä on voinut tehdä post it -lappua yksin tai yhdessä, mutta näkemällä muiden kirjoittamat laput hän on

⁴⁶ Lehtonen 1990, 18-20.

voinut joka tapauksessa kokea yhteenkuuluvuutta, sillä on nähnyt jo muiden kirjoittamia asioita post it -seinällä.

Yhteisöjen ulottuvuudet havainnollistavat post it -seinän muodostavan yhteisön lisäksi myös post it -lappujen sisältöä. Kuviossa esitetään yhteisökäsitteen pääulottuvuuksina sosiaalinen vuorovaikutus, yhteenkuuluvuus ja alue.⁴⁷ Aluetta, kuten esimerkiksi työpaikkaa, koulua, kotia, luontoa tai omaa kotimaata ja kaupunkia arvostettiin post it -lapuissa. Perheen kanssa halutaankin viettää aikaa erityisesti vapaa-ajalla.⁴⁸ Museoliiton tutkimuksen mukaan myös museoihin tullaan usein perheen tai ystävien kanssa.⁴⁹ Ne ovat perheiden ajanviettopaikkoja, jossa vahvistuu perheenjäsenten välinen side. Usein vanhemmat opastavat lapsiaan toimimaan näyttelyssä opettaen ja ohjaten.⁵⁰

Perhettä on myös pidetty kauan tyypillisenä yhteisömuotona, mutta myös perhe yhteisönä voi saada erilaisia merkityksiä. Esimerkiksi käsitys perheestä ja suvusta voi vaihdella kulttuureittain paljon.⁵¹ Riitta Jallinoja kirjoittaa vuonna 2009 julkaistussa artikkelissaan *Perhe yhdessä vapaa-aikana*, että suomalaiset kertovat useissa tutkimuksissa työn, perheen ja vapaa-ajan tärkeimmiksi elämänalueiksi.

Perheen ja sukulaisten rinnalla esiintyi muita yhteisöön liittyviä ulottuvuuksia. Post it -lapussa oli näiden lisäksi mainittu usein myös paikka tai harrastus. Post it -lapuista ei kuitenkaan pysty toteamaan varmaksi, yhdistääkö kävijä sanat toisiinsa. Esimerkiksi kuvassa 5 esiintyvässä post it -lapussa tulee esille koulu, kaverit ja opiskelijabileet. Tässä post it -lapussa yhdistyvät selvästi yhteisöjen ulottuvuudet ja ne nivoutuvat luontevasti yhteen. Se korostaa juuri paikan, yhteenkuuluvuuden ja vuorovaikutuksen ulottuvuuksia sekä niiden välistä yhteyttä. Varmaa päätelmää tai tulkintaa ei kuitenkaan pysty tekemään, mutta oletettavaa on, että monissa lapuissa ilmiöt liittyvät toisiinsa, ainakin jossain määrin. Osa lapuista sisälsi vain tietyn nimen tai yhteisön, kuten harrastuksen, työn tai perheen.

⁴⁷ Lehtonen 1990, 19.

⁴⁸ Jallinoja 2009, 49.

⁴⁹ Hällström 2011, 20.

⁵⁰ Hällström 2011, 47.

⁵¹ Lehtonen 1990, 37.

Kuvio 4. Läheisten ihmisten yhteydessä mainittiin usein tietty paikka tai harrastus.

Suosittu yhdistelmä post it -lapuissa oli perheen ja kodin yhdistelmä. Koti on yleisesti suomalaisille tärkeä asia: siitä tehdään itselleen mieluinen paikka, jotta siellä viihdyttäisiin mahdollisimman hyvin. Se on monelle myös yhteisöllisesti ja emotionaalisesti merkittävä paikka.⁵² Kävijät näyttävät yhdistävän kodin ja läheiset ihmiset itselleen tärkeäksi, ja ne luultavasti myös yhdistyvät monien mielessä. Tällöin voidaan kokea esimerkiksi, että koti ei ole koti ilman läheisiä, tärkeitä ihmisiä. Sosiaaliset suhteet ja kommunikaatio luovat kodin ja ovat osana sen muodostumista.⁵³

Viktorija Ceginskas on tutkinut kulttuuriperinnön merkitystä monikulttuurisissa ympäristöissä kasvaneille. Ceginskasin mukaan ihmiset muodostavat vahvoja siteitä tiettyihin paikkoihin ja kulttuuriseen taustaan. Kaikilla ihmisillä ei kuitenkaan ole vahvaa kuulumisen tunnetta jonnekin. Kulttuuriperinnön määrittäminen on sitä vaikeampaa,

⁵² Tuomi-Nikula & Gränö & Suominen 2004, 7–11.

⁵³ Gränö 2004, 122.

mitä useampi kulttuuri esiintyy ihmisen elämässä.⁵⁴ Post it -seinän perusteella monet kävijät kokivat tärkeäksi tietyn paikan, mikä kuvastaa jo edellä mainittua kulttuuri-identiteetin näkymistä post it -lapuissa.

Kuva 9. Post it -lappuja Promenadikeskuksessa, Puuvillassa ja Kaupunginkirjastossa. Paikat, kuten koti ja kaupungit, mainittiin usein lapuissa. Niihin liittyi usein myös jokin muu sana, kuten läheiset tai työ.

Ryhmien välillä on usein löydettävissä samankaltaisuuksia, mutta yhteenkuuluvuutta ei tule liioitella. Esimerkiksi kouluissa monikulttuuristen ryhmien rajaaminen voi johtaa siihen, että tiettyjen etnisten ryhmien piirteitä korostetaan ja näin ollen yleistetään liikaa ajatellen, että kaikki ryhmien yksilöt ovat samanlaisia. Yksilöt ovat erilaisia, vaikka he kuuluisivatkin tiettyyn kulttuuriryhmään. Kulttuurit ovat myös muuttuvia ja monitahoisia

⁵⁴ Ceginskas 2013, 322-323.

kokonaisuuksia, joita ei tulisi tarkastella yksittäisinä ja eristyneinä ryhminä.⁵⁵ Tämä linkittyy vahvasti näyttelyn tavoitteisiin, sillä tavoitteenamme oli lisätä yhdenvertaisuutta ja löytää yhdistäviä tekijöitä ihmisten välillä.

⁵⁵ Banks 2016, 74.

3. Yhdessä tekemistä – *Tulkaa juttelee!*

3.2 Vuorovaikutus näkyy post it -lapuissa

Kuten edellisessä kappaleessa osoitettiin, post it -seinä muodosti yhteisön kävijöiden kesken ja tämä kävijöistä muodostunut yhteisö jakoi seinälle itselleen tärkeitä asioita. Museopedagogiikassa nähdään tärkeänä yhä enemmän vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden rooli. Osallistavat menetelmät osoittavat luottamusta ja tasa-arvoa kävijöitä kohtaan.⁵⁶ Vuorovaikutuksen korostaminen menetelmissä on myös luonnollista, sillä esimerkiksi oppimisessa korostetaan vuorovaikutuksen roolia.⁵⁷ Tässä luvussa tutkin tarkemmin, miten tämä kävijöistä muodostunut yhteisö on mahdollisesti toiminut post it -lappuja tehdessään ja millaisia vuorovaikutuksellisia piirteitä siihen on liittynyt.

Museoalan ammattilainen Nina Simon on luonut museo- ja taidealan instituutioille osallistavan näyttelyn portaat, jotka korostavat vuorovaikutusta kävijöiden välillä. Simon kiinnittää huomiota siihen, millaisia asioita hyvä osallistuminen vaatii itse instituutiolta ja kävijältä.⁵⁸ Teoria havainnollistaa, miten ja millaisessa tilanteessa kävijät tuottivat post it -lappuja.

Simonin mukaan osallistavien menetelmien pitäisi olla sellaisia, jossa kävijät pystyvät keskustelemaan toistensa kanssa. Hän kutsuu osallistavuuden portaita ”me-to-we” -malliksi, jossa yksilön kokemukset rakentuvat osaksi yhteisöllistä sitoutumista. Simon korostaa, että institution, kuten museon henkilökunnan, tulisi rohkaista kävijöitä ilmaisemaan tunteuksia toisten kanssa.⁵⁹

Simonin teoriassa tasolla yksi kävijät pääsevät tutustumaan sisältöön, jota he ovat tulleet katsomaan. Seuraava eli toinen taso tarjoaa tilaisuuden esimerkiksi kysymysten esittämiseen tai muuhun tiedusteluun. Osa Minua -näyttelyssä itse näyttelyyn tutustuminen mahdollistaa jo tiedon vastaanoton, ensimmäisen tason. Toisella tasolla kysyminen on ollut mahdollista opastuksien yhteydessä. Simon esittää, että kolmannella tasolla kävijä pääsee kokemaan, miten hänen omat ajatuksensa ja kiinnostuksensa

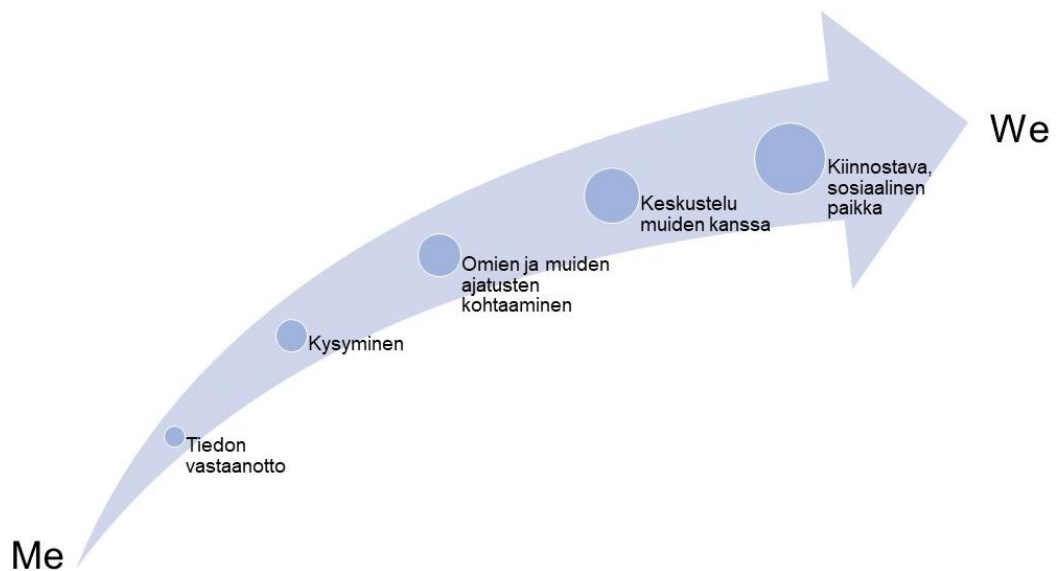
⁵⁶ Simon 2010, 3.

⁵⁷ Falk & Dierking 2000, 38.

⁵⁸ Simon 2010, 16

⁵⁹ Simon 2010, 16-27.

asettuvat muiden ajatuksiin yhteisössä. Post it -seinä on erinomainen esimerkki tästä, sillä kävijällä on ollut mahdollista tutustua muiden kävijöiden kirjoittamiin post it -lappuihin. Tason neljä Simon määrittää keskustelun tasoksi, jossa kävijät ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa kommunikoiden. Tässä tilanteessa esimerkiksi opas voi herätellä kävijöiden kesken kysymyksiä. Viidennellä eli korkeimmalla tasolla paikan, esimerkiksi näyttelyn tulisi tuntua kiinnostavalta, sosiaaliselta tilalta, jossa ihmiset keskustelevat toistensa kanssa.⁶⁰

Talukko 1. Nina Simonin kuvaama teoria ”Me to we”, osallistavasta toiminnasta.⁶¹

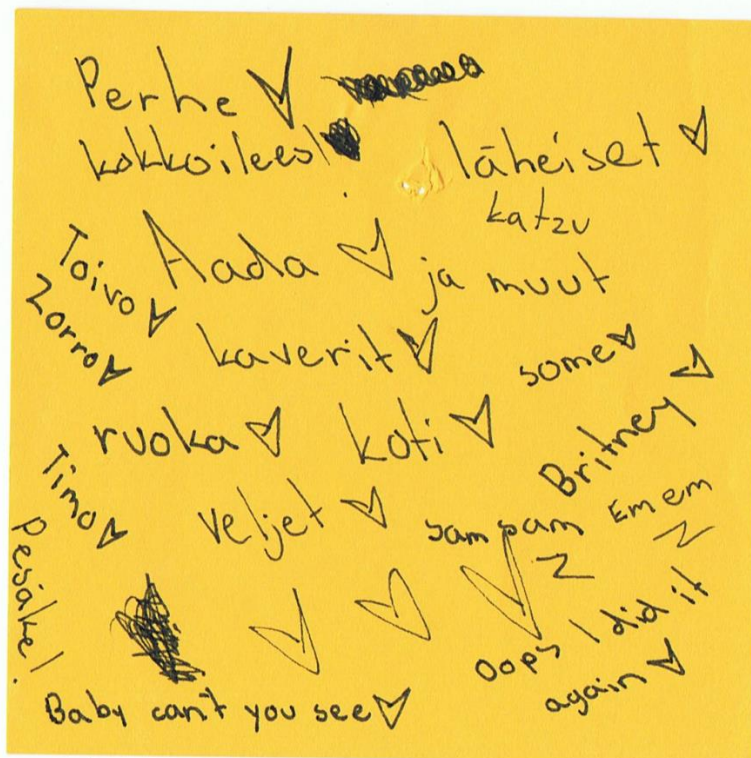
Simonin teoriassa ylimmät tasot neljä ja viisi korostavat vahvaa vuorovaikutuksen roolia. Osa Minua -näyttelyn opastuksen yhteydessä olisi mahdollista tehdä tarkempaa tulkintaa vuorovaikutuksen roolista, mutta post it -lapuista varmaa vastausta ei pysty antamaan.

⁶⁰ Simon 2010, 26-27.

⁶¹ Simon 2010, 26-27.

Tästä huolimatta post it -seinästä on kuitenkin löydettävissä jonkinlaisia vuorovaikutuksellisia seikkoja, jotka viittaavat post it -lappujen tekemiseen yhdessä.

Esimerkiksi sivulla x olevat post it -laput antavat viitteitä vuorovaikutuksesta: keltaisissa lapuissa korostuu samanlainen ulkonäkö ja samanlaiset lausahdukset. Sosiaalisen median rooli korostui Kauppakeskus Puuvillassa, missä kuusi prosenttia kävijöistä oli kirjoittanut post it -lapulle oman sosiaalisen median käyttäjänimensä. Näihin post it -lappuihin on kirjoitettu monen eri ihmisen sosiaalisen median tunnuksia ja eri lapuissa toistuvat myös samat tunnuksat. Tämä huomio viittaa vahvasti siihen, että post it -lappuja on tehty yhdessä.

Kuva 10. Post it -lappuja, joita yhdistää samanlaisen ulkonäön lisäksi samat lausahdukset ja sanat.

Samankaltaisuudet eivät rajaudu vain käyttäjänimiin ja samankaltaiseen ulkonäköön. Läheisten ihmisten teema muodosti suurimman osan kaikissa post it -lapuissa esiintyneistä ilmiöistä ja erityisesti sana *perhe* korostui. Nina Simonin mukaan osallistavissa menetelmissä yksinkertainen vaihtoehto osallistaa kävijöitä on mallintaminen.⁶² Esimerkiksi post it -seinä toimi tällaisena menetelmänä. Kävijän on helppo osallistua tekemiseen, sillä hän näkee esillä olevat muiden tekemät luomukset. Muiden tekemistä teoksista saadaan vinkkejä myös omaan tekemiseen.⁶³ Muiden kävijöiden kirjoituksilla saattaa siis olla merkitystä post it -lappujen sisällössä. Olisiko ”näkyvä” ollut samanlainen, jos laput olisi esimerkiksi laitettu piiloon muilta ihmisiltä? Kuinka moni mietti aluksi kirjoittavansa lapulle jonkun muun asian? Lisäkö muiden lappujen näkeminen sosiaalista painetta kirjoittaa jokin muusta poikkeava asia? Ihmisellä on myös tapana vaihtaa omaa käyttäytymistään erilaisissa ympäristöissä, erilaisten ihmisten kanssa. Tämä kertoo siitä, että ihmisellä on erilaisia identiteettejä.⁶⁴

Toisaalta tämä voidaan tulkita juuri eräänlaiseksi vuorovaikutukseksi kävijöiden kesken. Jos laput eivät olisi olleet näkyvissä yleisölle, eivät muut kävijät olisi voineet verrata omia tärkeitä asioita toisten mietteisiin. Myös oppimisen kannalta osallistavissa menetelmissä on tärkeää, että enemmän kuin yksi ihminen pystyisi jakamaan kokemuksiaan vuorovaikutuksessa⁶⁵, tässä tapauksessa post it -seinään omia mietteitään.

Oli tietynlaisten sanojen käyttö sitten toistamista tai ei, näyttelyn kannalta oli hyvä asia, että ihmiset pääsivät kuitenkin osallistumaan – vaikka se ei osallisuuden asteelle olisi yltänytäkään. Sen sijaan tämän kaltainen tulos kertoo siitä, että ensi kerralla osallistavia menetelmiä voisi pohtia enemmän. Miten toimisi esimerkiksi menetelmä, jossa laput eivät olisi ollenkaan muille näkyvissä?

Mahdollisten ystäväpiirien ja erilaisten yhteisöjen kirjoittamat laput toisistaan (kuten sosiaalisen median nimimerkkien jakaminen) viestivät yhteisöllisyyttä heidän kesken, mutta eivät välttämättä itse näyttelyn. On mahdollista, että osa kävijöistä on osallistunut vain tarralapun tekemiseen, eivätkä välttämättä ole katsoneet itse näyttelyä tarkemmin. Siitä huolimatta kävijät ovat kuitenkin osallistuneet ja myös sosiaalista kanssakäymistä

⁶² Simon 2010, 213.

⁶³ Simon 2010, 213-214.

⁶⁴ Kumpulainen ym. 2010, 16.

⁶⁵ Falk & Dierking 2000, 194.

on luultavasti syntynyt kävijöiden kesken. Itsenäisesti post it -seinää katsomalla on pystynyt Simonin teorian tason kolme mukaisesti tutustumaan muiden ajatuksiin. Simon myös korostaa, että portaiden sisällön ei tarvitse toteutua välttämättä ylhäältä alas, vaan asiat voivat toteutua myös eri järjestyksessä ja osa asioista voi jäädä pois. Myös eri ihmisillä portaat voivat toimia eri tavalla. Esimerkiksi todella ulospäin suuntautuneet ja sosiaaliset ihmiset voivat heti hypätä tasolle neljä keskustelemaan muiden kanssa.⁶⁶

Simonin portaat osallistavuudesta toimivat varmasti sulavammin esimerkiksi sellaisessa museossa, jossa opastuksia tapahtuu säännöllisesti. Osa Minua -näyttelyn lähtökohta oli hieman erilainen tässä suhteessa. Näyttelyssä esimerkiksi kysyminen henkilökunnalta ei ollut fyysisesti mahdollista opastuksia lukuun ottamatta. Toisaalta näyttely oli aktiivinen sosiaalisessa mediassa, missä yhteydenotto oli mahdollista. Tämän tapaisia yhteydenottoja ei kuitenkaan ilmennyt.

Simonin teoria käsittelee osallistaviin menetelmiin liittyviä seikkoja, mutta ei sen sijaan huomioi osallistumisen ja osallisuuden eroja. Käsitteillä on kuitenkin merkittävä ero: osallistumisella tarkoitetaan pelkästään mukana oloa tilanteissa, kun taas osallisuus tarkoittaa, että henkilö on omasta halustaan mukana ja sitoutunut toimintaan.⁶⁷ Simonin luomassa teoriassa tosin tasot yksi ja kaksi voitaisiin luokitella osallistumiseksi, sillä tässä kohdassa tietoa vasta vastaanotetaan. Vastaavasti tasolla neljä ja viisi keskustellaan jo muiden ihmisten kanssa aiheesta jakaen omia kokemuksia, jolloin kävijä voi kokea jo osallisuuden tunteen.⁶⁸

Kasvatusalan ammattilainen Sara Sintonen on määritellyn tarkemmin osallistumisen ja osallisuuden eroavaisuuksia taulukossa 1. Taulukon perusteella post it -lapuissa esiintyneet samankaltaiset sanat viittaavat enemmän toistamiseen kuin uuteen luovaan tuottamiseen. Osallisuutta on voitu kokea, jos kävijä on osallistunut post it -lapun luomiseen omasta tahdostaan. Toisen ihmisen järjestämä tilanne taas viittaa pelkkään osallistumiseen.⁶⁹ Toisaalta edellä on tullut esille se, että yhteisöjen, kuten perheen rooli

⁶⁶ Simon 2010, 27.

⁶⁷ Sintonen 2012, 18.

⁶⁸ Simon 2010, 47.

⁶⁹ Sintonen 2012, 18.

on erityisen tärkeä ihmisen elämässä, joten vain lappujen suuren määrän perusteella ei voi tulkita, etteikö jonkun asian muodostaminen olisi tuotettu aidosti osallisena.

Osallistuminen	Osallisuus
Opitaan tietämään ja taitamaan	Opitaan määrittelemään ja soveltamaan
Passiivinen vastaanotto	Aktiivinen vastaanotto
Toistaminen	Tuottaminen
Vetäydytään auktoriteettien taakse	Vastataan omien määritelmien seurauksista
Toistava luova tuottaminen	Uutta luova tuottaminen

Taulukko 2. Osallistumisesta osallisuuteen Sara Sintosen mukaan.⁷⁰ Sintosen taulukko kuvaa monia osallistumisen ja osallisuuden aiheita näyttelyssä. Kävijä osallistuu näyttelyyn esimerkiksi opastuksen kautta ja saa näin uutta tietoa itselleen. Post it -lappuun kirjoittamalla oman tärkeän asian hän siirtyy määrittelemään ja soveltamaan oppimaansa tietoa. Tällöin kävijä myös tuottaa mahdollisesti itselleen ja itse näyttelyyn jotain uutta. Näin pelkkä osallistuminen muuttuu osallisuudeksi.

Post it -seinästä on voitu ajoittain ottaa mallia oman lapun tekoon, mutta toisaalta post it -lappujen teosta on otettu myös vastuu. Post it -lappujen tekemiseen ollaan ryhdytty rohkeasti. Sara Sintosen teorian mukaisesti näyttää siltä, että kävijät ovat vastanneet omien määritelmien seurauksista, eivätkä vetäytyneet auktoriteettien taakse. Kävijät ovat uskaltaneet jakaa ajatuksensa taululle, mikä viestii osallisuudesta. Sen lisäksi vastaanotto on ollut passiivisen sijaan hyvinkin aktiivinen post it -lappujen määrän perusteella.

Muiden osallistavien menetelmien ansiosta osallisuus on voinut tapahtua myös myöhemmin lapun kirjoittamisen jälkeen kävijän tutustuessa näyttelyn internet-sivuihin tai sosiaalisen median kanavoihin. Tämän vuoksi näyttelyiden ohella on tärkeä korostaa sosiaalisen median roolia. Kävijä on voinut luoda itse myöhemmin suurempia merkityksiä kirjoittamatta niitä kuitenkaan post it -seinälle, tai ainakin jäänyt miettimään

⁷⁰ Sintonen 2012, 47.

näyttelyn sanomaa. Jotkut ihmiset haluavatkin tutustua asioihin tarkemmin ja itsenäisesti, mikä on yleistä museonäyttelyissä.⁷¹ Sosiaalisen median kanavat ja internet-sivut myös mahdollistivat syvällisemmän tutkiskelun ilman, että kävijän tarvitsi olla itse paikan päällä.

Post it -seinän sisällön toistuvuuteen on voinut vaikuttaa myös siihen liitetyn kysymyksen laji. Nina Simonin mukaan näyttelyissä voidaan käyttää erilaisia kysymyksen lajeja: henkilökohtaista tai spekulatiivista kysymystä. Henkilökohtaisuudella hän viittaa kysymykseen, joka ei ole sidoksissa tiettyyn asiaan tai objektiin. Se antaa kävijöille mahdollisuuden miettiä omia kokemuksiaan, omista lähtökohdistaan käsin. Henkilökohtaiset kysymykset voivat rohkaista ihmisiä kertomaan syvällisempiäkin asioita.⁷² Tämän tapaisia asioita esiintyi esimerkiksi elämänkatsomuksen teemassa.

Toinen vaihtoehto henkilökohtaiselle kysymykselle on Simonin mukaan kysyä kävijöiltä ”spekulatiivinen” kysymys. Tällöin painopiste ei enää ole niin vahvasti henkilön omissa kokemuksissa, vaan se kannustaa ajattelemaan asioita ”mitä jos” -tyylillä. Osa Minua -näyttelyssä *Mikä on osa sinua?* -kysymyksen sijaan olisi voinut kysyä esimerkiksi kysymyksen, jossa tulisi miettiä elämää jonkun muun kansan tai kulttuurin silmistä. Näin ollen vastaukset olisivat luultavasti olleet erilaisia. Toisaalta näyttelyn tarkoituksena oli saada kävijä miettimään juuri itselleen tärkeää asiaa, mikä onnistui post it -seinän kautta. Spekulatiivinen kysymys oli voinut olla myös vaikeampi sisäistää, eikä siihen olisi välttämättä pystynyt vastaamaan kaikista nuorimmat kävijät.

⁷¹ Hällström 2011, 108.

⁷² Simon 2010, 142-146.

3.1 Post it -seinä keskustelupalstana

Post it -seinä on näyttäytynyt osaksi vuorovaikutuksellisenä aktiviteettina, mutta sen itse tekemistä korostaa myös merkittäväällä tavalla jakamisen aspekti. Post it -seinää voi luontevasti verrata digitaalisiin verkkokeskusteluihin ja niistä löytyy samanlaisia yhteisiä piirteitä. Sosiaalinen media on vuorovaikutteinen verkkoympäristö⁷³, jossa esimerkiksi keskustelupalstoilla ja yhteisöpalveluissa jaetaan omia ajatuksia ja arvoja.⁷⁴ Digitaalisessa vuorovaikutuksessa käyttäjien vuorot muodostavat merkityksiä suullisesti tai kirjallisesti.⁷⁵ Post it -seinä ei ollut itsessään yksin toimija, vaan se tarvitsi kävijät toimijoiden rooliin luomaan post it -seinälle ajatuksia ja tekemään siitä yhteisöllisen. Myöskään media ei toimi yksin, vaan sen kautta jaetaan omia ajatuksia.⁷⁶

Digitaalisen kulttuurin tutkija Sari Östman on nimennyt blogeissa ja keskustelupalstoilla tapahtuvan omaelämäkerrallisen toiminnan elämänjulkaisemiseksi.⁷⁷ Post it -seinästä voi tulkita samanlaisia piirteitä, mitä Östmanin tutkimuksesta tulee ilmi, vaikka kävijöitä ei toki voi määritellä samalla tavalla elämänjulkaisijoiksi. Östmanin mukaan joillakin elämänjulkaisijoilla on tarve näyttäytyä esimerkiksi ”fiksuna ihmisenä” ja hyvänä mediankäyttäjänä. Hänen tutkimuksensa osoittaa, että esimerkiksi blogien kirjoittajat haluavat korostaa asiallisuutta ja näyttää hyviä puoliaan. Toisinaan myös joitakin asioita jätetään tietoisesti sanomatta.⁷⁸

Post it -lappuja tulkitsemalla ei ole mahdollista antaa varmuutta sille, jättivätkö ihmiset sanomatta tiettyjä asioita, mutta jotkut asiat korostuivat kuitenkin enemmän kuin toiset. Esimerkiksi epämieluisia piirteitä oli huomattavasti vähemmän, kun taas iloisia asioita korostettiin paljon. Epämieluisiksi asioiksi luokittelen tässä esimerkiksi sairauden ja läheisen ihmisen menetyksen, kun taas positiivisiksi asioiksi määrittelen esimerkiksi läheiset ihmiset ja harrastukset. Toki on otettava huomioon, että yhteisöihin, läheisiin ihmisiin ja harrastuksiin liittyy varmasti myös vaikeampia asioita.

⁷³ Matikainen 2008, 24.

⁷⁴ Sintonen 2012, 14.

⁷⁵ Helasvuo & Johansson & Tanskanen 2014.

⁷⁶ Sintonen 2012, 20.

⁷⁷ Östman 2015, 15.

⁷⁸ Östman 2015, 142-146.

Yksi merkittävä huomio post it -lappujen sisällössä on, että ne eivät sisältäneet ollenkaan toiseuttavaa puhetta. Toiseudella tarkoitetaan kahden asian välisiä eroja, jossa toinen osapuoli ymmärretään toista alemmaksi. Tällöin eroavaisuuksia ei määritetä tasa-arvoisesti. Esimerkiksi maahanmuuttajista puhuessa korostuu poikkeavuus maan kantaväestöstä, yhdistävien asioiden sijaan.⁷⁹ Post it -lappujen perusteella yleistä näytti olevan päinvastoin samojen asioiden tuottaminen eroavaisuuksien etsimisen sijaan.

Post it -seinällä nousi esille jakamisen aspekti, mutta kuten edellä on jo mainittu, sosiaalinen media nousi myös sisällöllisesti esille post it -lapuissa. Kauppakeskus Puuvillassa post it -lappuihin kirjoitettiin erilaisten yhteisöpalveluiden, kuten Instagramin ja Snapchatin käyttäjänimiä. Nimen yhteydessä kehoitettiin usein seuraamaan omaa käyttäjää. Puuvillassa 6 % kävijöistä oli kirjoittanut post it -lapulle oman sosiaalisen median käyttäjänimensä. Oli myös yleistä, että lapussa esiintyi monia eri käyttäjänimiä pelkästään yhden nimen sijaan. Näissä post it -lapuissa esiintyi usein samoja käyttäjänimiä, jotka kertovat luultavasti siitä, että tekijöillä on ollut jonkinlainen yhteys toisiinsa. Muissa näyttelypaikoissa eli Kaupunginkirjastossa ja Promenadikeskuksessa ei esiintynyt sosiaalisen median käyttäjänimiä.

Tämän tapaiset havainnot viestivät vuorovaikutuksesta ja etenkin siitä, että kävijä on halunnut muiden näkevän kirjoittamansa asian. Sara Sintosen mukaan vuorovaikutustilanteisiin liittyy etenkin lapsilla ja nuorilla vahvasti digitaalisuus. Digitaalisissa ympäristöissä toimimiseen liittyy myös olennaisesti luova toiminta ja kekseliäisyys.⁸⁰ Käyttäjänimiin painottuvien post it -lappujen ulkonäöstä ja sisällöstä tulkitsen, että tekijät ovat olleet nuoria. Tätä vahvistavat esimerkiksi slangisanat kuten ”follatkaa” ja ”iigee”. Esimerkiksi vuonna 2016 tehty eBrand Suomi Oy:n ja Oulun sivistys- ja kulttuuripalveluiden SoMe ja nuoret tutkimus myös osoittaa, että valtaosa 13–29-vuotiaista nuorista käyttää sosiaalisen median palveluita. Suosituimpia sovelluksia olivat juurikin Snapchat ja Instagram.⁸¹

⁷⁹ Löytty 2005, 9.

⁸⁰ Sintonen 2012, 14-15.

⁸¹ eBrand Suomi Oy. Some ja nuoret. www.ebrand.fi/somejanuoret2016/

Kuva 11. Post it -lapuissa ilmeni sosiaalisen median rooli osana nuorten arkipäivää. Post it -lapuista 6 % muodostui sosiaalisen median, kuten Instagramin ja Snapchatin käyttäjänimistä.

Puuvillassa post it -lapuissa esiintyvät käyttäjänimimerkit muistuttavat nuorten kädenjälkeä sekä kauppakeskuksissa tapahtuvaa yhdessä tekemistä ja hengailun kulttuuria. Hengailulla viitataan nuorten ajanviettoon esimerkiksi kauppakeskuksissa, sekä muissa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Nuoret kokevat hengailun tärkeäksi vapauden tunteen vuoksi. Sen myös koetaan muokkaavan omaa identiteettiä.⁸²

Osa Minua -näyttely oli poikkeuksellinen sen vuoksi, että se ei ollut esillä perinteisissä museoissa, vaan julkisissa tiloissa, joissa oma ajanvietto ja vapaa oleskelu onnistuvat eri tavalla. Sosiaalisen median käyttäjänimiä tuli esille vain Kauppakeskus Puuvillassa, mikä tukee käsitystä nuorten ajanvietosta julkisissa tiloissa. Samanlaista näkymää ei olisi välttämättä esiintynyt esimerkiksi museossa, sillä siellä ei tapahdu samanlaista vapaata oleskelua, kuin kauppakeskuksissa.

Museokävijöihin kohdistuvien tutkimusten mukaan etenkin nuoret lapset viihtyvät museoissa aikuisten kanssa, kun taas nuoret ja nuoret aikuiset (14–21-vuotiaat) kokevat usein, että museoaktiviteetit eivät sovellu heille.⁸³ Post it -seinä menetelmänä kuitenkin osoittaa, että nuoret ovat innokkaita ja valmiina osallistumaan tämän tapaisiin aktiviteetteihin. Sosiaalisen median nimimerkit eivät suoranaisesti vastaa kysymykseen *Mikä on osa sinua*, mutta toisaalta ne tuovat ikään kuin salaa esiin sosiaalisen median ja vuorovaikutuksen tärkeyden.

Käyttäjänimien esiintyminen lapuissa viestivät siitä, että yhteisöt ja vuorovaikutus ovat siirtyneet yhä enemmän verkkoon ja yhteydenpito tapahtuu verkossa. Vapaa-aikaa vietetään esimerkiksi virtuaalisissa yhteisöissä, joissa on mahdollista kuulua myös useampaan yhteisöön.⁸⁴ Toisaalta lukuisat post it -laput seinällä merkitsevät sitä, että osallistuminen tapahtuu vieläkin ajanviettopaikoissa, kuten kauppakeskuksissa. Nähtävästi osallistuminen ja osallisuus ovat nähtävissä sekä verkossa että kasvotusten.

⁸² Tani & Pyyry 32-25, 2017.

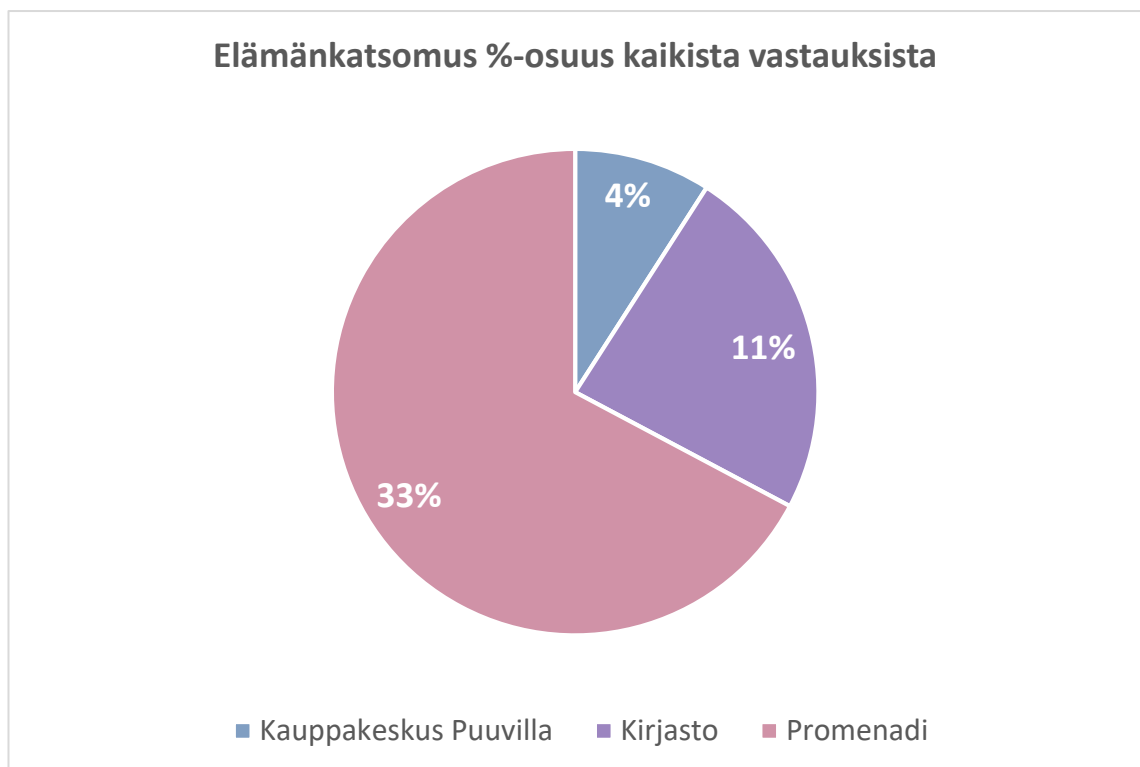
⁸³ Gibbs & Sani & Thompson 2007, 63.

⁸⁴ Heinonen 2008, 64.

4. Luovaa tuottamista – *Mummojen hurmaushuivi ja pipo minulla*

4.1 Tarinat merkitysten välittäjinä

Kulttuuriperintökasvatukseen kuuluu olennaisena osana ihmisen luovuutta edistävä toiminta⁸⁵, ja tämä luovuus näkyi myös post it -lapuissa. Edellä on nähty pääasiassa post it -seinässä esiintyneitä yksittäisiä sanoja, mutta post it -lapuissa esiintyi myös monenlaisia pidempiä kirjoituksia ja piirroksia, jotka viestivät kävijöiden luovasta toiminnasta. Samankaltaisuuksista huolimatta vastaanotto oli aktiivinen ja kävijät jakoivat monipuolisesti heille tärkeitä asioita post it -lappujen muodossa.

Kuvio 5. Elämäkatsomuksen teema näkyi erityisesti Promenadikeskuksessa.

⁸⁵ Elo ym. 2004, 50.

Tässä luvussa käsittelen elämäkatsomuksen teemaa. Etenkin pidemmät tekstit, piirrokset ja kuvaukset omasta luonteesta viestivät kävijöiden luovuudesta. Kaikki post it -laput ovat luonteeltaan yhtä ainutlaatuisia, mutta pidemmistä teksteistä saa enemmän selville kävijän ajatuksia, joita tulkita. Kaikki ihmiset ovat kuitenkin luonnostaan luovia ja asioiden käsittely näkyy erilaisena eri ihmisillä.⁸⁶

Olen luokitellut pidemmät tekstit teemaan elämäkatsomus, sillä nämä kirjoitukset olivat pääosin luonteeltaan syvällisempiä. Elämäkatsomuksesta kertovat post it -laput muodostivat kahdeksan prosenttia post it -seinän kokonaisuudesta. Määrä saattaa kuulostaa vähäiseltä, mutta näiden post it -lappujen sisältö on kuitenkin analysoinnin arvoista luovan sisältönsä vuoksi. Myöskään edellisessä luvussa esille tullut yhteisöllisyys ei rakennu vain määrällisesti sen perusteella, kuinka paljon ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Sosiaalisuuden määritelmä ei rakennu vain yhteydenpitojen määrän kautta, vaan tärkeitä ovat merkitykset vuorovaikutuksessa.⁸⁷ Myöskään post it -lappujen kohdalla pelkästään määrä ei ole ainoa analysoinnin keino, vaikkakin sen perusteella on edellisiin lukuihin viitaten hedelmällistä tutkia aineistoa.

Post it -laput sisälsivät pidempiä tekstejä, joista osa viittasi selvästi itse näyttelyyn, huivin käyttämiseen. Pidemmistä teksteistä heijastui myös tarinanomainen kerronta, ja joissain lapuissa yhdistyi myös oma tai suvun menneisyys. Nämä laput olivat eräänlaisia muisteluja, joissa esiintyi tietty aineellinen asia ja sen ympärillä kerronta, miksi asia oli tärkeä ja mikä suhde kirjoittajalla oli siihen. Ne viestivät vahvasti kävijän identiteetistä ja henkilökohtaisesta kulttuuriperinnöstä. Toisaalta niistä löytyi myös samanlaisia piirteitä, kuin haastateltavien naisten mietteistä huivista ja sen merkityksestä omassa elämässä. Tarinanomaiset tekstit kertovat siitä, että kirjoittajat ovat voineet löytää yhteyden näyttelystä ja omasta elämästään.

Kävijöiden tarinat menneestä osoittavat näyttelyn tavoitteisiin kytkeytyvää kulttuuriperintökasvatuksen onnistuneisuutta, sillä kävijät ovat luoneet post it -lappuihin ainutlaatuisia ja heitä itseään kuvaavia asioita. Kulttuuriperintökasvatuksen tavoitteena on saada oppija muodostamaan omat kokemukset taiteen ja tieteen avulla. Aineellinen kulttuuriperintö ja tietous henkisestä perinteestä muodostavat pohjan ajatuksille.⁸⁸

⁸⁶ Halinen ym. 2016.

⁸⁷ Matikainen 2008, 25.

⁸⁸ Elo ym. 2004, 50.

Kulttuuriperinnön lukutaito on tärkeää, sillä aineelliset ja aineettomat asiat viestivät ajan hengestä arvoineen ja tapoineen. Asioiden pohtiminen antaa mahdollisuuden löytää omista ja muiden arvoista samankaltaisuuksia.⁸⁹

Esimerkiksi kuvassa 6 esiintyvät tekstit Merikarvian kansallispuvusta tai Eevi-mummun muistosta ovat ainutlaatuisia ja yksilöllisiä. Ne eroavat alussa esille tulleista sanoista, harrastuksista ja perheestä, jotka ovat luonteeltaan yleisempiä asioita. Niiden merkitys ei ole vähäpätöisempi, mutta pidemmät tekstit kertovat luonnollisesti enemmän kävijöistä. Kävijät ovat miettineet itselle omaa elämää kuvaavan tarinan tai asian.

Merkitysten muodostamisessa keskeisenä tekijänä ovat ihmisen henkilökohtaiset muistot.⁹⁰ Post it -lapuissa esiintyvät pidemmät tekstit ja tarinaomaisuus näyttäytyvät muistitietona, jota kävijät välittävät. Kertomuksien kautta ihmiset pystyvät hallitsemaan menneisyyttä ja ymmärtämään ajallisuutta. Myös identiteetti rakentuu kertomuksista. Kertomuksille on ominaista se, että ne toimivat vuorovaikutuksen välineenä.⁹¹ Kävijät ovat jakaneet kerronnan kautta omia kokemuksiaan.

Yksi näyttelyn tavoitteista oli löytää samankaltaisuuksia toisista ja korostaa, että jokainen meistä on yksilö. Huiviin viittaaminen post it -lapuissa osoittaa, että tällaista samaistumista on tapahtunut. Tarinallisuus kertoo siitä, että kävijä on halunnut liittää oman merkityksellisen asian näyttelyn sanoman välineeseen eli huiviin. Post it -laput viestivät myös osallisuuden tunteesta. Jo esille tulleen osallisuutta ja osallistumista kuvaavan Sara Sintosen teorian⁹² mukaisesti kävijä on toistavan luovan tuottamisen sijaan luonut jotain uutta luovaa post it -lapun kautta, mikä vahvistaa osallisuuden kokemusta. Toisaalta jokainen ihminen määrittelee itse osallisuutensa, tarkastelemalla, tuntee ko hän itse olevansa osallisena johonkin toimintaan.⁹³

Huivista kirjoittaminen lapuissa voi viestiä myös siitä, että kävijä on kokenut näyttelyn faktatekstit mielenkiintoisiksi ja samaistuttaviksi. Toinen teksteistä käsitteli huivin historiaa Suomessa, joten teksti on voinut antaa kävijälle idean kirjoittaa myös omasta

⁸⁹ Elo ym. 2004, 50.

⁹⁰ Ukkonen 2000.

⁹¹ Hyvärinen, Tampereen yliopisto, Kertomuksen tutkimus, 2-3.

<http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen%20tutkimus.pdf>

⁹² Sintonen 2010, 47.

⁹³ Nivala & Rynnänen, 2013, 24.

menneisyydestään. Toisaalta myös näyttelyn pääteemana toiminut huivin käyttö on voinut antaa kävijälle idean kirjoittaa myös omasta huivin käytöstään.

Oma Merikarvia-
kansallisukseni,
joka on karvannut
nutoiasta tähän
päivään kansans-
kokoon 42!

Navetta huivi -mummalla
Kirkkosiletti -isoisoäidillä
ja
Mummajen hurmaushuivi
tai pipo -minulla

Kuva 12. Kävijät viittasivat menneeseen aikaan ja läheisiltä saamiinsa aineellisiin asioihin. Lapuissa yhdistyy aineellisen ja aineettoman perinnön välinen yhteys. Esimerkiksi alarivin lapuissa esiintyy itse huivi ja sen käyttö menneisyydessä. Kirjoittajat viittaavat tekstissä selvästi näyttelyn teemoihin kertoen, mistä itse muistaa huivin ja mitä merkityksiä sen käyttöön on menneisyydessä liitetty.

Pidempien tekstien tarinat kertovat kävijästä hänen omaavan jo jonkinlaisen kokemuksen elämästä, sillä he osasivat jäsentää kokemansa asian ja näyttelyn sanoman post it -lapulle. Aikuisilla on enemmän elämäkokemusta esimerkiksi perheestä, työstä tai elämänmuutoksista. He ovat oppijina sen vuoksi aktiivisempia ja osaavat yhdistää kokemuksensa sulavammin opettelemaansa asiaan. Aikuisten oppimisessa on lapsiin ja nuoriin verrattuna erona myös usein se, että aikuiset menevät esimerkiksi museoihin vapaaehtoisesti oppimaan lisää oman kiinnostuksensa vuoksi, kun taas lapsille museokäynnit suunnittelevat usein koulu tai vanhemmat.⁹⁴ Post it -laput kuitenkin osoittavat, että osallistava menetelmä oli monet ihmisryhmät huomioon ottava ja siihen oli helppo osallistua omien taitojensa mukaisesti, oli kyseessä sitten esimerkiksi lapsi, nuori tai aikuinen. Usein museopedagogiikassa ja museoissa suositaankin erilaisia oppimismenetelmiä erilaisille kävijöille. Pääpaino on enemmän oppijassa kuin näyttelyssä.⁹⁵

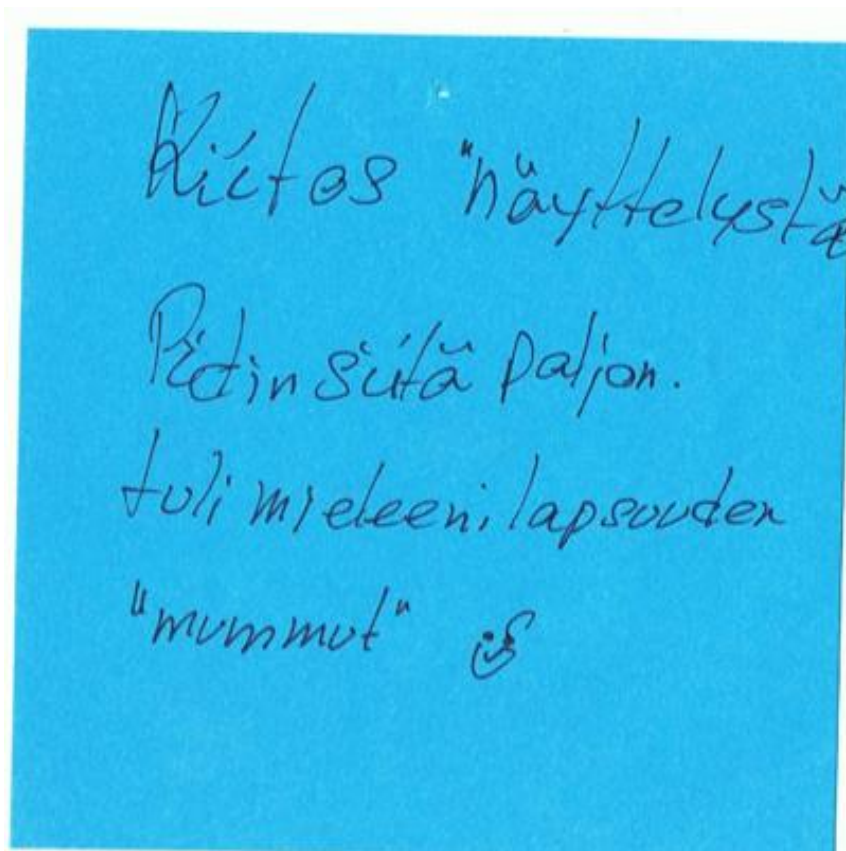
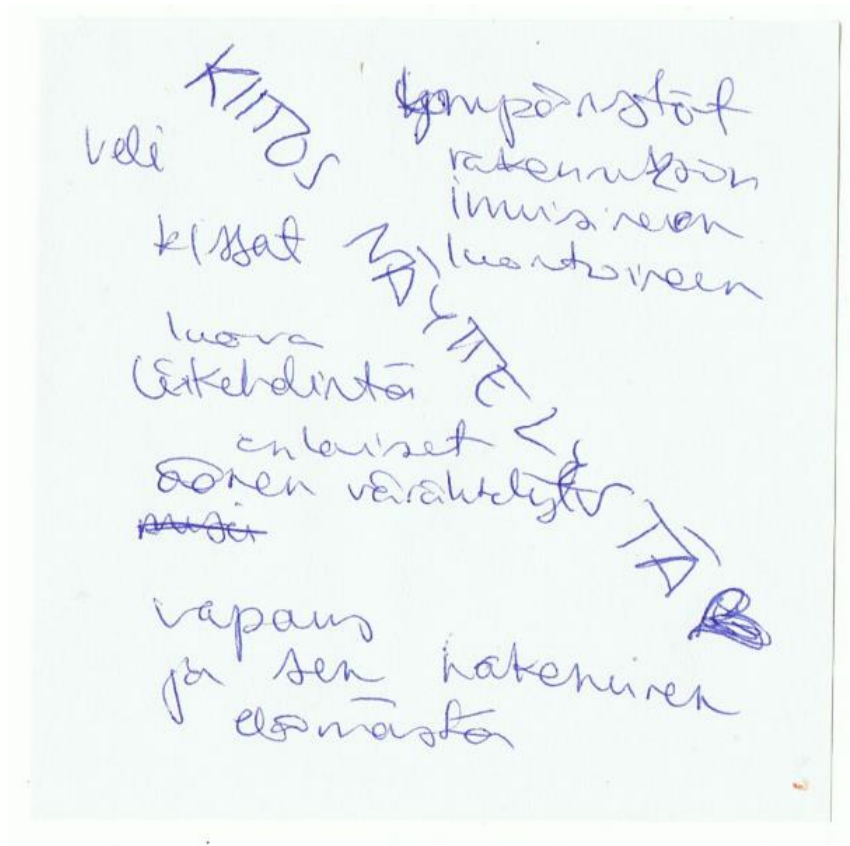
Elämäkatsomuksen teeman lisäksi kuvaukset omista luonteenpiirteistä muodostivat yhden post it -lappujen teemoista. Kävijät kuvailivat osaksi itseään esimerkiksi iloisuutta, ystävällisyyttä ja luovuutta. Ne osoittavat kävijän pohdiskelleen itselleen ominaisia piirteitä. Kuvaukset osoittavat merkittäväksi asiaksi oman identiteetin korostamisen. Kiinnostavaa on myös se, että merkityksen kohteena ei ole ollut objekti, esimerkiksi aineellinen asia, vaan tärkeäksi asiaksi on nähty jokin itseen kuuluva piirre.

⁹⁴ Gibbs & Sani & Thompson 2007, 13-14.

⁹⁵ Gibbs & Sani & Thompson 2007, 22.

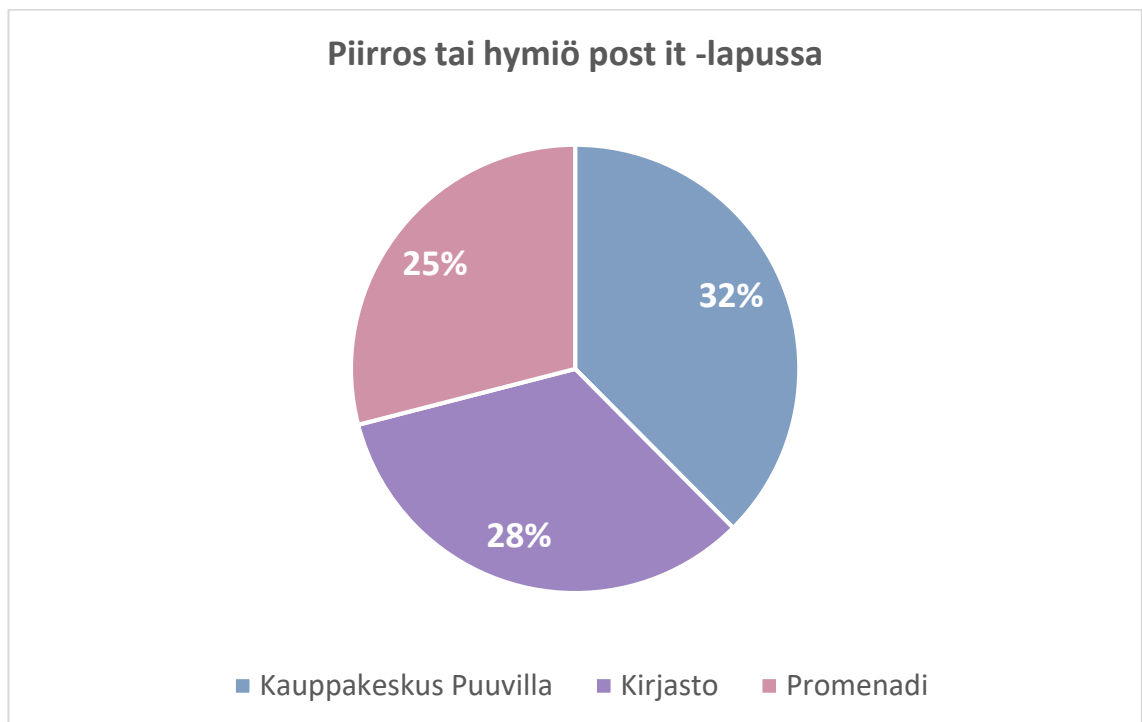
Kuva 13. Kuvaukset itsestä.

Kuva 14. Näyttelyn tekijöille annettiin yhteensä kaksi palautetta post-it-seinän kautta. Palautteet ovat arvokkaita näyttelyn tekijöille, sillä niiden kautta voi tulkita näyttelyn olleen onnistunut.

4.2 Piirtäminen ilmaisun muotona

Post it -seinälle ilmestyi runsas määrä piirustuksia kaikissa näyttelypaikoissa ja tekstien yhteydessä käytettiin esimerkiksi hymiöitä ja sydämiä. Post it -lappujen piirroksissa esiintyi esimerkiksi eläinten ja kasvojen kuvia. Hymiöitä käytettiin runsaasti silloin, kun post it -lapussa esiintyi esimerkiksi jokin nimi tai viittaus perheeseen.

Kuvio 6. Kaikissa näyttelypaikoissa esiintyi post it -seinällä erilaisia piirroksia.

Piirrokset ovat tarinoiden tapaan hyvin yksilöllisiä teoksia. Museopedagogisissa menetelmissä piirtäminen on suosittua erityisesti lasten keskuudessa ja sitä pidetään myös yleisesti hyvänä oppimismenetelmänä. Piirtäminen auttaa hahmottamaan maailmaa ja helpottaa erityisesti nuorempia lapsia keskittymään. Oleellista ei ole piirustustaito, vaan tekeminen.⁹⁶ Museot ovat suosittuja lapsiperheiden ajanviettopaikkoja ja usein

⁹⁶ Elo ym. 2004, 132.

kiinnostuksen kohteena on aktiivinen tekeminen, esimerkiksi juuri piirtämisen kautta. Näin tekemisessä vahvistetaan sosiaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta.⁹⁷

Susanna Kinnunen on tutkinut lasten spontaania piirtämistä päiväkodissa. Hän kertoo piirustuksella olevan merkittävä rooli kerronnassa, sillä se hahmottaa elämän persoonallisuutta ja tuo kerrontaan jakamisen ulottuvuuden.⁹⁸ Samanlainen jakamisen ulottuvuus oli nähtävillä myös post it -seinän sisällössä ja sen tekemisessä, niin kun edellisessä luvussa nähtiin.

Kinnunen havaitsi tutkimuksessaan, että toisinaan lapset halusivat, että heidän piirustuksiaan katsottaisiin ja kommentoitaisiin, mutta toisinaan taas lapset halusivat piirtää yksin ja häiriintyivät tarkkailusta.⁹⁹ Lasten piirtämistä seuratessaan hän huomasi persoonallisen ilmaisun tavan ja mielenkiinnon kohteiden korostumisen. Kinnunen kuvailee piirtämistä ”jälkien ja ajatusten vuoropuheluksi”. Keskiössä olivat oivallukset ja niiden kertominen toisille. Piirtäminen oli sosiaalista toimintaa, joka tapahtui vuorovaikutuksessa. Kinnusen mukaan piirtäminen on oiva tapa muodostaa aikuisen ja lapsen välille yhteinen kerronta. Keskeistä on vuorovaikutus ja tekeminen, ei oikean tai väärän etsiminen.¹⁰⁰

Post it -lappuja tarkastelemalla ei voi suoranaisesti todeta, onko lappuja ollut tekemässä lapsi, aikuinen vai molemmat yhdessä. Toisaalta tutkimukset museoiden kävijäkunnasta osoittavat, että piirtäminen on suosittua lapsiperheiden keskuudessa ja yhteistä, konkreettista tekemistä haetaan museokäynniltä.¹⁰¹ Post it -laput antoivat osallistavana menetelmänä mahdollisuuden kävijän luoda lappuun omanlainen merkitys, eikä keskeistä ollut piirustuksen tai tekstin lopputulos vaan itse tekeminen.

Piirtäminen tai visuaalisen aineiston tuottaminen ei kuitenkaan rajaudu pelkästään lasten tekemiseksi. Museo- ja taidealojen kentällä käytetään yhä enemmän luovimpia oppimismenetelmiä kaiken ikäisten ihmisten keskuudessa. Tosin aikuiset oppijat suosivat enemmän menetelmiä, joista he voisivat oppia mahdollisimman paljon käytännön

⁹⁷ Gibbs & Sani & Thompson 2007, 60.

⁹⁸ Kinnunen 2017, 37.

⁹⁹ Kinnunen 2017, 36.

¹⁰⁰ Kinnunen 2017, 41-45.

¹⁰¹ Gibbs & Sani & Thompson 2007, 60.

seikkoja, joita hyödyntää esimerkiksi työelämässä. Lapsilla oppiminen museoissa taas syntyy usein koulun kautta ja oppiminen on sen kautta järjestettyä.¹⁰²

¹⁰² Gibbs & Sani & Thompson 2007, 14.

Kuva 15. Piirroksia Puuvillassa ja Promenadissa. Piirtäminen oli suosittu tekemisen muoto kaikissa näyttelypaikoissa.

4.3 Ketkä halusivat osallistua?

Osa Minua -näyttely oli museopedagogisen lähtökohdan lisäksi sidoksissa vahvasti kulttuuripoliittiseen osallistamiseen, jolla tarkoitetaan erityisesti kansalaisten aktivoimista.¹⁰³ Kuten alussa todettiin, tavoitteena oli luoda saavutettava ja osallistava näyttely, johon mahdollisimman moni kävijä pystyisi osallistumaan ja peilaamaan omia arvojaan ja kiinnostuksiaan näyttelyn sanomaan.

Näyttelyä suunniteltaessa nähtiin tärkeänä saavutettavuus alueellisesti, sillä kulttuuriin osallistuminen nähdään sivistyksellisenä oikeutena. Kulttuuripolitiikan strategiassa 2025 yhdeksi tavoitteeksi kerrotaan osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin. Tähän kuuluu esimerkiksi kansalaisilla mahdollisuus kulttuuriharrastuksiin ja kulttuuripalveluiden käyttämiseen.¹⁰⁴

Post it -lappuja tutkimalla voi analysoida esimerkiksi, minkä ikäisiä ihmisiä näyttely on osallistanut, mistä päin Suomea ja millaisiin yhteisöihin ihmiset luokittelivat itsensä. Kuten edellä on jo tullut ilmi, uskonnot ja pienet yhteisöt nähtiin tärkeänä asiana. Post it -laput ovat antaneet ymmärtää, että näyttelyyn osallistui monen ikäisiä ihmisiä. Esimerkiksi lapsien tärkeys viittaa siihen, että kirjoittaja on luultavasti aikuinen tai ei itse ainakaan lapsi. Myös esimerkiksi post it -lappuissa esiintyneet sanat *leikkiminen* ja *alkoholismi* tai *työyhteisö* ja *opiskelijayhteisö* antavat heti erilaisen kuvan kirjoittajan elämäntilanteesta. Toisaalta taas edellisessä kappaleessa esille tulleet Snapchat ja Instagram-nimimerkit viittaavat nuoriin kirjoittajiin.

Miksi osa ihmisistä sitten innostui kirjoittamaan pidempiä tarinoita tai lauseita, ja osa taas ilmaisi tuntemuksiaan yksittäisillä sanoilla? Näyttelypaikoilla ja ympäristöllä on ollut varmasti tekijänsä siihen, millaisia asioita post it -lappuihin syntyi. Museo näyttäytyy sosiaalisen paikan lisäksi myös fyysisenä tilana.¹⁰⁵ Näyttelytilalla on keskeinen rooli museoissa: esimerkiksi taidenäyttely on kävijälle myös esteettinen kokemus, joka muodostuu tilan ja esineiden kautta.¹⁰⁶ Ihmisillä on luontainen tapa luoda merkityksiä ja arvottaa uuden ja vanhan välistä suhdetta. Museossa kävijä reagoi näyttelytilan

¹⁰³ Virolainen 2015, 102.

¹⁰⁴ Kulttuuripolitiikan strategia 2025.

¹⁰⁵ Turpeinen 2005, 209.

¹⁰⁶ Elo ym. 2004, 99.

esteettisyyteen kuten väreihin ja muotoihin.¹⁰⁷ Osa Minua -näyttely oli perinteisen museonäyttelyyn verrattuna erilainen, sillä sen muodosti näyttelyn visuaalisten rakenteiden lisäksi julkinen tila. Kauppakeskuksella, kirjastolla ja elokuvateatterin aulalla on jokaisella erilainen tarkoitus.

Post it -laput kuvastavat eri näyttelypaikkoja: Promenadikeskuksessa esiintyi eniten elämäkatsomuksen teemaan liittyviä tekstejä, Kauppakeskuksessa nuoret innostuivat osallistumaan ja Kirjastossa nähtiin kirjava kattaus kaikenlaisia tuotoksia tarinoista kuviin.

Post it -lapulle merkityksellisen asian kirjoittaminen on voinut olla se, mikä juolahtaa mieleen ensimmäisenä tai mitä on mietitty pidempäänkin. Post it -seinä on voinut olla mukava ja osallistava ajanviete lapsiperheelle tai nuorisolle. Pelkästään kysymys ”Mikä on osa sinua?” on riittänyt ilmaisemaan tuntemukset arjen keskellä. Tämä oli kuitenkin yksi osallistavan menetelmän tarkoituksista; se, että kaikki pystyisivät osallistumaan. Näyttelyä ei haluttu sijoittaa esimerkiksi museoon, sillä tällöin emme olisi luultavasti tavoittaneet niitä ihmisiä, joita tavoitimme nyt. Ehkäpä arkisten asioiden syntymiseen vaikutti siis myös se, että näyttely oli esillä sellaisissa paikoissa, missä ihmiset vierailevat arjen keskellä.

¹⁰⁷ Falk & Dierking 2000, 130.

5. Lopuksi

Tässä tutkimuksessa olen tutkinut Osa Minua -näyttelyn post it -seinää osallistavana menetelmänä. Olen lähestynyt post it -seinää ja sen sisältöä museoinstituutioiden ja pedagogisuutta käsittelevän kirjallisuuden kautta ottaen huomioon erityisesti osallisuuden roolin.

Tavoitteenani on ollut selvittää:

Pääkysymyksiä: Mitä post it -laput kertovat kävijän identiteetistä? Miten post it -laput ilmentävät näyttelyä ja sen osallistavuutta? Millaisia osallisuuden piirteitä post it -lapuissa esiintyy?

Alakysymyksiä: Millaisia aineellisia ja aineettomia merkityksiä post it -lapuissa esiintyy? Miksi tietyt asiat nähdään tärkeinä? Miten näyttelypaikat näkyvät post it -lappujen sisällössä?

Tämän selvittääkseni olen tutkinut niitä asioita, joita ihmiset asettivat itselleen merkitykselliseksi näyttelyn post it -seinällä. Olen pyrkinyt tuomaan tutkimuksessani esille, että post it -lappujen avulla kävijät välittivät omaa identiteettiään erilaisilla tavoilla. Tämä välittäminen on tapahtunut sekä yksin että muiden kanssa vuorovaikutuksessa. Olen myös tuonut esiin kävijöiden esittämiä konkreettisia asioita omasta identiteetistä.

Vastatakseni tutkimuskysymyksiin aloitin aineiston eli post it -lappujen tutkimisen jaottelemalla ne erilaisiin teemoihin. Tässä käytin apuna kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä, sillä määrällisyys toi tutkimukseen lisäarvoa ja auttoi ymmärtämään käsillä olevaa ilmiötä. Post it -laput eivät olleet kuitenkaan yksinkertaisin menetelmä museopedagogisen osallisuuden tutkinnassa. Vaikeuksia tuotti esimerkiksi anonyymit vastaukset ja tietämättömyys siitä, kuka post it -lapun oli oikeasti luonut. Varmemmat tiedot tästä olisivat kertoneet tarkemmin kävijöistä.

Museoissa osallistavissa menetelmissä kävijöille kysymyksen esittäminen on suosituin menetelmä rohkaista ihmisiä keskusteluun.¹⁰⁸ Osa Minua -näyttelyssä post it -seinän tavoite toteutui, sillä se osallisti monenlaisia kävijöitä keskusteluun jakamalla itselleen tärkeitä asioita. Aineiston tutkiminen aiheutti kuitenkin haasteita, sillä ilmiöiden määrä oli todella suuri. Post it -seinä osallisti loistavasti kävijöitä osallistumaan, mutta esimerkiksi kysymystä olisi voinut rajata tarkemmin. Osa post it -lappujen sisällöstä osoitti, että näyttelyn ja oman tärkeän asian välillä oli löydetty yhteys. Kaikki lapuista eivät kuitenkaan suoranaisesti viitanneet esitettyyn kysymykseen.

Huomionarvoista on kuitenkin se, että anonyymeistäkin teoksista pystyi tekemään päätelmiä osallisuudesta, vuorovaikutuksesta ja kävijöiden kulttuurisesta identiteetistä. Post it -laput myös kertovat osallistavan menetelmän onnistuneisuudesta, sillä post it -seinä olisi myös voinut jäädä täysin tyhjäksi, jos kävijät eivät olisi kokeneet mieleiseksi osallistua tekemiseen.

Post it -seinä on välittynyt menetelmänä, jonka avulla kävijöiden on ollut helppo ilmaista itseään ja kävijät ovat kokeneet tärkeäksi kertoa omista merkityksistään muille. Post it -seinä on osoittanut, että osallistavat menetelmät ovat tärkeitä kaikenlaisille ihmisille. Tämä on näkynyt post it -seinän kirjavuudessa, jossa on esiintynyt monia erilaisia asioita urheiluharrastuksista suvun historiaan ja läheisten kuolemasta iloiseen piirustuksiin. Museoiden perinteiseksi kävijäkunnaksi esitetään lähes aina lapsiperheet ja korkeakoulutetut ihmiset. Post it -laput osoittavat, että menetelmä on osallistanut erilaisia ihmisiä erilaisista lähtökohdista. Post it -laput osoittavat, että osallistavat menetelmät ovat tärkeitä, tarpeellisia ja toimivia.

Museot ovat sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia tiloja. Post it -seinällä jaettiin itselleen merkityksellisiä asioita ja sen sisältö on osoittanut myös vuorovaikutuksellisen luonteen osallistavana menetelmänä. Vuorovaikutuksellisuus näkyi etenkin nuorten kävijöiden keskuudessa, jotka osoittivat sosiaalisen median roolin nyky-yhteiskunnassa. Post it -seinä näyttäytyi aktiivisena ja etenkin tarpeellisena menetelmänä myös nuorille kävijöille.

Post it -seinä näyttäytyi eräänlaisena keskustelupalstana: sen avulla ilmaistiin omaa identiteettiä tutustuen myös muiden mielteisiin omista merkityksellisistä asioista. Post it

¹⁰⁸ Simon 2010, 139.

-seinällä esiintyi paljon samanlaisia asioita, jotka osoittavat kävijöiden löytäneen samankaltaisuuksia toisistaan. Internetin keskustelupalstoista poiketen post it -seinällä ei esiintynyt toiseuttavaa keskustelua, vaikkakin näyttelyn teemana ollut huivin käyttö on ollut etenkin uskonnon roolin kautta tuntemuksia herättävä aihe.

Post it -seinä oli ”avoinna” kaikille, jotka halusivat kirjoittaa siihen - ei vain museokävijöille. Siitä huolimatta se vältti kuitenkin toiseuttavan puheen ja kävijät keskittyivät löytämään samankaltaisuuksia toisistaan. Näyttelyn ympäristö oli erilainen verrattuna perinteiseen museoon. Se mahdollisti myös niiden kävijöiden osallistumisen näyttelyyn, jotka eivät syystä tai toisesta vieraile aktiivisesti museoissa. Osallistavia menetelmiä ja tutkimuksellisia teoksia on siis mahdollista ja oikeastaan toivottavaakin esittää muualla kuin perinteisten museoiden seinien sisällä.

Vaikka osallistavat menetelmät eivät tarvitse tueksi välttämättä ihmeellisempää sisältöä, on niiden suunnittelulla kuitenkin tärkeä rooli. Osa Minua -näyttely tuotettiin hektisessä aikataulussa, joten itse post it -seinän suunnitteluun olisi voinut käyttää enemmän aikaa. Huomioitavaa post it -lapuissa oli, että kaikki kävijöiden kirjoittamat seikat eivät vastanneet suoranaisesti *Mikä on osa sinua?* -kysymykseen. Post it -seinän tekemiseen on osallistuttu aktiivisesti, mutta osallisuus ei ole välttämättä syntynyt näyttelyn kautta.

Post it -lappujen julkisella näkyvyydellä on voinut olla myös vaikutuksensa samankaltaisten asioiden esiintymiseen. Tutkimusta tehdessä on ollut mielenkiintoista pohtia, olisivatko post it -lappujen sisällöt näyttäneet erilaiselta, jos ne eivät olisi olleet näkyvissä muille. Vaikka post it -seinä toimi mainiosti osallistavana menetelmänä, on mahdollista, että julkisen näkyvyyden vuoksi kävijät eivät ole halunneet ilmaista kaikkia tuntemuksiaan.

Osallistavien menetelmien ei tarvitse siis olla monimutkaisia, mutta niiden suunnittelu on kuitenkin tärkeää. Museo-oppaat ja erilaiset tutkimukset ovat pullollaan erilaisia osallistavia menetelmiä eri kohderyhmille eri museoihin. Osa Minua -näyttelyn post it -seinä osallistavana menetelmänä osoittaa, että hyvinkin yksinkertaisella tavalla on mahdollista osallistaa kävijöitä, vaikkakin hyvä suunnittelu takaa paremman lopputuloksen. Post it -laput osoittavat, että etenkin ystävistä, perheestä, harrastuksista ja omista mielenkiinnonkohteista halutaan kertoa muille. Kävijöiden tekemät post it -laput esittävät luovaa, vuorovaikutuksellista ja aktiivista osallistumista.

6. LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Post it -laput:

Kauppakeskus Puuvilla 424 (kpl), post it -seinä esillä 26.2.2018–11.3.2018

Porin Promenadikeskus 42 (kpl) post it -seinä esillä 13.3.2018–25.3.2018

Porin kaupunginkirjasto 120 (kpl) post it -seinä esillä 27.3.2018–7.4.2018

Aineisto on tekijän hallussa.

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere, 1999.

Banks, James: *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. Routledge, New York, 2016.

Bauman, Zygmunt: *Identity - Conversations with Benedetto Vecchi*. Cambridge, Polity Press, 2004.

Benjamin, Saija: *Kulttuuri-identiteetti - Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle*. Teoksessa: *Kulttuuri-identiteetti & kasvatus - Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena*. Toim. Laine, Marja. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura, K-print, Tallinna, 2014.

Ceginskas, Viktorija: *Mitä kulttuuriperintö merkitsee monikulttuurisessa ympäristössä kasvaneelle?* Teoksessa *Mitä on kulttuuriperintö?* Toim. Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura & Tuomi-Nikula, Outi. SKS, Vantaa, 2013.

Crystal, David: *Language and Internet*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom, 2001.

Gibbs, Kirsten & Sani, Margherita & Thompson, Jane (toim.): *Lifelong Learning in Museums - A European Handbook*. Ferrara: Edisai, 2007.

Gränö, Päivi: *Melkein kotonaan - koti paikkana Wecksellin sisarusten kirjeissä 1900-luvun alussa*. Teoksessa: *Koti - kaiho, paikka, muutos*. Toim. Gränö, Päivi & Suominen, Jaakko & Tuomi-Nikula, Outi. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja, Pori, 2004.

Gränö, Päivi & Suominen, Jaakko & Tuomi-Nikula, Outi (toim.): *Koti - kaiho, paikka, muutos*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja, Pori, 2004.

eBrand Suomi Oy. Some ja nuoret 2016. Kyselytutkimus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Haettu 12.06.2019 <www.ebrand.fi/somejanuoret2016/>.

Ellsworth, Elizabeth: *Places of learning. Media, architecture, pedagogy*. New York, NY: Routledge, 2005.

Elo, Pekka & Järnefelt, Heljä & Laine, Mikko & Pohjanvirta, Marja-Liisa: *Museo oppimisympäristönä*. Suomen museoliiton julkaisuja 54. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2004.

Falk, John H. & Dierking, Lynn D.: *Learning from museums: visitor experiences and the making of meaning*. AltaMira Press, Walnut Creek, CA: 2000.

Hall, Stuart: *Identiteetti*. Suom. Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha. Vastapaino, Tampere, 1999.

Hall, Stuart: *The question of cultural identity*. Teoksessa: *Modernity and its futures*. Cambridge, 1992.

Heinonen, Jouko & Lahti, Markku: *Museologian perusteet*. Suomen museoliiton julkaisuja 49. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2001.

Heinonen, Ulla: *Sähköinen yhteisöllisyys: Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa*. Turku: Turun yliopisto, 2008.

Helasvuo, Marja-Liisa & Johansson, Marjut & Tanskanen, Sanna-Kaisa: *Kieli verkossa - Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. SKS, 2014.

Hyvärinen, Matti: Kertomuksen tutkimus. Tampereen yliopisto.

<http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen%20tutkimus.pdf>

Hällström, Jaana af: *Näyttelyviestintä*. Suomen museoliitto, Vammalan kirjapaino, 2011.

Häyrynen, Simo: *Kulttuuripolitiikan liikkuvat rajat. Kulttuuri suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa*. Simo Häyrynen & SKS, Vantaa, 2015.

Jallinoja, Riitta: *Perhe yhdessä vapaa-aikana*. Teoksessa: *Suomalainen vapaa-aika - Arjen ilot ja valinnat*. Toim. Liikkanen, Mirja. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2009.

Kaitavuori, Kaija: *Museo ja yleisö*. Teoksessa *Museologia tänään*. Toim. Kinanen, Pauliina. Suomen museoliiton julkaisuja 57. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2007.

- Kinnunen, Susanna: *Kato, papukaija! Spontaanit piirustushetket lapsen ja tutkijan kohtaamisen ja tiedonrakentumisen tilana*. Teoksessa: *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Toim. Mustola, Marleena & Mykkänen, Johanna & Böök, Marja-Leena & Kärjä, Antti-Ville. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 123, 2017.
- Kumpulainen, Kristiina & Krokfors, Leena & Lipponen, Lasse & Tissari, Varpu & Hilppö, Jaakko & Rajala, Antti: *Oppimisen Sillat - Kohti osallistavia oppimisympäristöjä*. Yliopistopaino, Helsinki, 2010.
- Kumpulainen, Kristiina & Lipponen, Lasse & Krokfors, Leena: *Museo oppimisen ympäristönä aikuisille*. Suomen museoliitto, Helsinki, 2012.
- Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara: *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Palmenia Helsinki University Press, Helsinki, 2009.
- Lave, J & Wenger, E: *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1991.
- Lehtonen, Heikki: *Yhteisö*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 1990.
- Liikkanen, Mirja (toim.): *Suomalainen vapaa-aika - Arjen ilot ja valinnat*. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2009.
- Löytty, Olli (toim.): *Rajanylityksiä – Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolen*. Tammer-Paino Oy, Tampere, 2005.
- Matikainen, Janne: *Sosiaalinen media – millaista sosiaalisuutta?* Media & viestintä, 2008.
<https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/63013>
- Nivala, Elina, Ryyänen, Sanna: *Kohti Sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia*. Teoksessa *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja*, 2013.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20.
 Haettu 12.06.2019.
 <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>>.
- Siivonen, Katriina: *Osallistava kulttuurituotanto. Pohdintaa kulttuurisesta kestävydestä*. Teoksessa: *Kulttuurituotanto - Kehykset, käytäntö ja prosessit*. Toim. Grahn, Marit & Häyrynen, Maunu. Hakapaino Oy, Helsinki, 2009.
- Siivonen, Katriina: *Kestävä aineellinen ja aineeton kulttuuri. Perinne, kulttuurin perinnöllisyys ja kulttuuriperintö Myrsky-taidehankkeessa*. Teoksessa: *Mitä on kulttuuriperintö*. Toim. Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura. Helsinki, SKS, 2013.
- Simon, Nina: *The Participatory Museum*. Museum 2.0. Santa Cruz, California, 2010.
- Sintonen, Sara: *Susitunti: Kohti digitaalisia lukutaitoja*. Finn Lectura Oy, Tampere, 2012.

Sivula, Anna: *Tilaushistoria identiteettinä ja kulttuuriperintöprosessina. Paikallisen historiapolitiikan tarkastelua*. Julkaisussa: *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja*, 2015.

Tani, Sirpa & Pyyry, Noora: *Nuorten hengailu julkisessa kaupunkitilassa*. Teoksessa: *Nuorisotyötä asemilla, kaduilla ja kauppakeskuksissa. Askelmerkkejä löytävään nuorisotyöhön*. Toim. Juntunen, Iina & Ylimys, Susanna. Aseman Lapset Ry, Helsinki, 2017.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 2018.

Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura (toim.): *Mitä on kulttuuriperintö*. Helsinki, SKS, 2013.

Turpeinen, Outi: *Merkityksellinen museoesine - Kriittinen visuaalisuus kulttuurihistoriallisen museon näyttelysuunnittelussa*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A 63. Tammer-Paino Oy, Tampere, 2005.

Ukkonen, Taina: *Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina*. Helsinki, SKS, 2000.

Virolainen, Jutta: *Kulttuuripoliittinen näkökulma osallistumiseen*. Teoksessa: *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja*, 2015.

Östman, Sari: *Millaisen päivityksen tästä sais? Elämänjulkaisijuuden kulttuurinen omaksuminen*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 119, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 2015.